

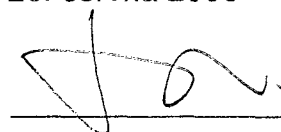
UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ANGLISTIKY A AMERIKANISTIKY

**VZESTUP AFROAMERICKÉHO
RADIKALISMU A PÁD
AFROAMERICKO-ŽIDOVSKÉ
KOALICE VE SPOJENÝCH STÁTECH**

Diplomová práce

Autor: Daniel Urban (AA-POLT)
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Miloš Calda
Praha, červen 2006

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a s využitím uvedených pramenů a literatury. V Praze dne 28. června 2006

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end, positioned above a horizontal line.

Podpis

Obsah

1. Úvod.....	2
2. Východiska spolupráce mezi Židy a Afroameričany	5
2.1 Spolupráce mezi Židy a afroamerickými organizacemi	12
2.2 Zisky a prohry hnutí za občanská práva.....	16
3. Radikalizace	19
3.1 Hnutí Black Power.....	23
3.2 Černí muslimové a Nation of Islam.....	28
4. Teorie rozpadu – etnicita a rasa v teorii.....	39
5. Důvody rozchodu Afroameričanů a Židů	47
5.1 Antisemitismus a spolky s ďáblem	55
6. Závěr aneb co zůstává do nového století?	60
7. Poznámky k bibliografii.....	65
8. English Summary	69
8. Bibliografie.....	79

1. Úvod

Bylo by zřejmě snazší psát o afroamerickém radikalismu v anglickém jazyce, protože veškerá dostupná literatura vycházela a vychází ve Spojených státech a v menší míře též ve Velké Británii. Protože však Národní knihovna v Praze a české státní knihovny obecně nabízí jen málo cizojazyčných pramenů a prakticky žádné české prameny týkající se zvoleného tématu, bylo užitečnější psát česky, a tím alespoň částečně zacelit prázdný prostor v této oblasti společenského zkoumání v českém jazyce.

Se vši skromností doufám, že tato práce alespoň zčásti přiblíží čtenářům nevládnoucím anglickým jazykem některé aspekty vývoje afroamerické emancipace a vzestup černošského radikalismu a antisemitismu ve druhé polovině 20. století, stejně jako důvody rozpadu zdánlivě pevné koalice mezi Afroameričany a americkými Židy¹. Dále se domnívám, že – ačkoliv se to dnes může zdát velmi fantastické – romská menšina v České republice se možná bude dříve nebo později radikalizovat podobně jako se tomu stalo ve Spojených státech s tou výjimkou, že čeští Romové ve své dosti bezvýchodné situaci pravděpodobně přeskočí fázi umírněných gándhiovských protestů symbolizovanou Martinem Lutherem Kingem. Proto může být americká historie do jisté míry poučná i pro nás, i když to na první pohled vypadá nepravděpodobně². Pokud to bylo možné, zůstaly v této práci zachovány původní (tedy anglické) názvy organizací a jména osob byla přechylována co možná nejméně.

¹ Termíny „Afroameričané“ a „afroamerický“, jsou v této práci používány zástupně s termíny „černoši“ a „černošský“ stejně jako tomu je v americké literatuře.

² Nedávné nepokoje ve francouzských městech však naznačují, že beznaděj evropských diskriminovaných menšin je přinejmenším tak velká jako beznaděj Afroameričanů, která vedla v 60. letech k hnutí za občanská práva a afroamerické radikalizaci.

Práce je rozdělena do několika myšlenkově ucelených kapitol, i když některé osobnosti, organizace či myšlenky se zákonitě vyskytují na více místech než jiné. Utváření rasové identity a emancipaci totiž není možné vnímat jako posloupnost oddělených, na sobě nezávislých událostí, ale spíše jako prolínání tekutých písků, kdy určitá myšlenka či vývojový trend mohou zapadnout krátce po svém objevení, ale také se objevit znovu, nahlíženy z jiného úhlu a prosazovány s mnohem větším zápalem. Tato práce se pokouší nalézt počátky, teoretická a praktická východiska spolupráce mezi Afroameričany a Židy s cílem najít a pochopit důvody, které obě strany na konci šedesátých let vedly k ukončení půl století fungující koalice bojující za občanská práva a proti diskriminaci. Cílem úvodní části práce tedy bude načrtnout fundamentální východiska spolupráce mezi Afroameričany a Židy ve Spojených státech amerických a ukázat, že obě skupiny měly pro vzájemnou spolupráci jistou motivaci. Druhým cílem práce je zkoumat, nakolik k rozpadu afroamerické koalice přispěla radikalizace černochoů v polovině šedesátých let, a ukázat na modelovém příkladu Černých muslimů ideologickou a filosofickou bázi jedné konkrétní černošské radikálně-nacionalistické organizace. Ještě předtím se však pokusíme krátce zhodnotit úspěchy a neúspěchy nenásilného hnutí za občanská práva, které symbolizoval Martin Luther King. Ve 3. kapitole se zaměřím na důvody radikalizace a na to, jak se projevila v hnutí *Black Power* a v rétorice Černých muslimů.

Ambicí této práce v žádném případě není prezentovat zevrubnou historii černošského radikalismu nebo organizací jako je *Nation of Islam*, či nabídnout detailní analýzu myšlení a aktivit Malcolma X či Louise Farrakhana. To již udělali jiní jinde a lépe. Mou snahou bylo vytvořit pestrobarevnou mozaiku složenou z různých témat, kterou však jako červená niť prostupuje téma vzestupu černošského radikalismu a antisemitismu. Některým, pro českého čtenáře podle našeho názoru zcela

neznámým tématům, jako je například dogma stvoření zastávané organizací Nation of Islam, zde věnuji možná více prostoru, než by si jinak zasloužily. Další část věnuji různým pohledům na rasovou identitu podle mne platným především ve Spojených státech 20. století, avšak nejen tam, a pokusím se najít myšlenkové a historické styčné plochy, z nichž podle mého názoru vycházela spolupráce mezi Afroameričany a Židy. Ve 4. kapitole budu zkoumat teoretické i praktické důvody rozchodu Afroameričanů a Židů a měnící se politickou a kulturní krajinu Spojených států na přelomu 60. a 70. let. Blíže se zaměřím na faktory, jež stály za radikalizací velké části černošského politického spektra a rapidním nárůstem rasismu a především antisemitismu mezi Afroameričany. Pokusím se též nalézt intelektuální i společenská východiska odklonu americké židovské menšiny od liberálních integračních témat, která Židé považovali za vlastní až do poloviny šedesátých let dvacátého století. V závěru práce nabídnu krátké shrnutí poznatků a závěrů, kapitolu věnovanou pramenům a konečně bibliografii.

2. Východiska spolupráce mezi Židy a Afroameričany

Je jasné, že konec staleté instituce otroctví sám o sobě nepřinesl automatickou integraci černochoů do americké společnosti. Po zrušení otroctví se vzedmula vlna bílého teroru proti černochoům, členství v Ku Klux Klanu rostlo nebyvalým tempem a mantinely toho, co si černoši mohou a nemohou v Americe dovolit byly stanoveny pomocí tzv. „Black Codes“. Nejenže byli černoši běžně a beztrestně lynčováni (a to nejen na Jihu), ale bylo jim *de facto* odebráno aktivní i pasivní volební právo či právo používat veřejná zařízení a služby pro bílé, od veřejných záchodků po městské autobusy. Černoši proto museli o každý ústupek bojovat, a aby byl jejich boj účinnější, začali se sdružovat: nejprve založili *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP), s cílem napomáhat úplné integraci černochoů jako rovnoprávných občanů, a *Universal Negro Improvement Association* (UNIA), která měla podporovat nezávislost a budoucí návrat do země zaslíbené – Afriky. Třetím pilířem prvního období černošské organizovanosti se stal bývalý otrok Booker T. Washington, jehož cílem bylo pomáhat černochoům sociálně a ekonomicky. Odpověď Ameriky na tyto snahy byla násilná a masivní - proto se na Jihu dostalo tomuto hnutí odporu názvu *Massive Resistance*. Východiskem tohoto přístupu byly dva nehynoucí mýty: 1) mýtus o biologické a intelektuální nadřazenosti bělochů nad černochoy, a 2) mýtus o neoprávněnosti jakýchkoliv zásahů federální vlády do exekutivy a legislativy jednotlivých států, protože takové zásahy popírají princip federalismu, na němž byly Spojené státy vybudovány³. Černoši byli ve svém boji zoufale osamoceni, bez prostředků a organizačně

³ Viz Wilhoit; kap. 3

zdatných jedinců, a až na pár vynikajících a vzdělaných osobností bez skutečných elit: proto potřebovali spojení.

Jedna z věcí, které vyvstanou na mysli když přemýšlíme o tom, co je v historické zkušenosti černochoů a Židů společné, je skutečnost, že ani jedna skupina až do moderní doby neměla žádnou historickou vlast⁴, na kterou by mohla vzpomínat a do které by se mohla eventuálně vrátit (na rozdíl například od imigrantů z Itálie). Židé jsou sice národem s tisíciletou historií a kulturou, ale židovský národní stát vznikl až po 2. světové válce a v době vrcholícího židovského přistěhovalectví do Spojených států žili Židé v diaspoře, tedy roztroušení v řadě různých zemí na mnoha kontinentech. Také černoši byli vytrženi ze svých afrických kořenů v době, kdy se o národních státech v Africe vůbec dalo mluvit (do velké míry se o nich nedá mluvit ani dnes, protože byly vytvořeny zcela uměle, ale to je téma na jinou diskusi⁵). Jak černoši, tak Židé žili ve Spojených státech již od prvních let kolonizace. Vzájemné vztahy mezi oběma skupinami se z počátku nijak nelišily od vztahů mezi Židy a protestantskou většinou a černochoy a touto většinou. Náboženský konservatismus i bigotnost křesťanů (bílých i černých) byly trnem v oku Židům, zatímco černoši vnímali Židy jako „etnické“ bělochoy v podstatě pouze skrze prisma otroctví a rasismu. Veškeré napětí mezi oběma skupinami tedy pocházelo z faktu, že Židé jsou bílí a černoši jsou křesťané.

Vzniku zvláštních vztahů mezi Židy a černochoy zpočátku nepomáhal ani fakt, že většina Židů žila ve velkých městech Severu a počet židovských majitelů otroků žijících na Jihu byl nízký⁶. Židé nebyli nijak výrazně zastoupeni ani mezi abolicionisty, částečně kvůli malému podílu Židů na celkové populaci, částečně kvůli jejich strachu z vyvolávání antisemitských

⁴ Nepočítám v to Afriku, protože ta byla až na Libérii do konce 2. světové války v podstatě celá kolonizována bělochoy.

⁵ K tomu více vynikající kniha Roberta D. Kaplana *The Coming Anarchy*.

⁶ Tuto skutečnost zpochybnil Nation of Islam ve své oficiální knize *The Secret Relationship Between Blacks and Jews*, již se budeme podrobněji zabývat v kapitole Antisemitismus.

nálad „nevhodnou“ politickou angažovaností. Všeobecně vzato byla politická angažovanost a vyprofilovanost Židů až do druhého desetiletí 20. století velmi malá. Tato situace trvala dlouho a začala se měnit až na počátku dvacátého století s migrací černochoů na Sever Spojených států a imigrací Židů z východní Evropy do Spojených států, též především do měst na Severu. Sociologické změny mezi černošským obyvatelstvem byly skutečně obrovské⁷: jestliže v roce 1910 (tedy před první světovou válkou, která nastartovala černošskou migraci) žilo 90 procent černochoů na Jihu, v roce 1965 to už bylo méně než 50 procent. Ve stejném roce již žilo 80 procent černochoů ve velkých městech⁸. Je třeba si uvědomit, že co do počtu lidí byla černošská migrace na Sever větší než imigrace Poláků, Italů či Židů do Spojených států. Černoši přicházející na Sever, často vytrženi z rodinných vazeb, byli nuceni adaptovat se na jiný, městský způsob života, hledat si práci a školy pro děti. Židé z východní Evropy byli ve stejné situaci. Zatímco proti nově přichozím černochoům se zvedla silná vlna rasismu, proti východoevropským Židům, kteří často mluvili jenom jidiš, byli chudí a často byli zanícenými zastánci socialismu či dokonce komunismu, se vzedmula vlna antisemitismu.

Zde je třeba udělat malou odbočku a uvést, že pro socialisticky smýšlející Židy nebyli černoši součástí problému, ale součástí řešení: zaměstnavatel utlačující zaměstnance byl špatný, i kdyby to byl Žid; naopak, kolega měl stejné zájmy a problémy, i když to byl zrovna černocho. Černoši a Židé úzce spolupracovali i v odborech, včetně tehdejší největší odborové centrály. Mezi komunisty bylo vysoké procento Židů, a to stejné platí pro socialistické odbory a strany. Americká Komunistická strana zase byla první stranou, která na celonárodní úrovni nominovala černochoa na

⁷ Asi nejlepším pramenem informací o černošské migraci ve Spojených státech je Lemannova kniha (viz bibliografie).

⁸ Zinn; s. 451. Lemann; s. 6

úřad prezidenta (James W. Ford v roce 1932)⁹. Socialističtí a reformně orientovaní Židé měli s černochoy společné ještě něco: obě skupiny vzhlíželi s nadějí a očekáváním na *New Deal* prezidenta Roosevelta. Dalším faktorem, který usnadnil vznik židovsko-afroamerické koalice a spolupráci mezi oběma skupinami byla skutečnost, že Židé Afroameričanům nekonkurovali na trhu práce na rozdíl například od Irů, kteří s nimi soutěžili o vybraná špatně placená zaměstnání a rasismus byl mezi nimi z toho důvodu mnohem častější¹⁰.

Židé a černoši reagovali na vlnu odporu a diskriminace tak, že se začali organizovat a lobbovat proti diskriminaci, která však byla v obou společnostech trochu jiná. Diskriminace proti Židům byla jen málokdy násilná: spočívala spíše v bigotní nedůvěře vůči Židům, v kvótách určujících počet Židů přijímaných na kvalitní univerzity, v segregaci židovských studentů v „Hillel houses“ na kampusech, v zákazu členství ve společenských klubech, zákazu kupovat nemovitosti v určitých oblastech, apod. Ač se to může zdát neuvěřitelné, podobná diskriminace Židů ve Spojených státech fungovala na mnoha místech ještě počátkem šedesátých let a koncem čtyřicátých let považovali „vědecké“ rasové teorie židovskou rasu za zcela odlišnou od rasy bílé, se zásadními a nenapravitelnými morálními a charakterovými vadami. Antisemitismus nebyl v Americe v žádném případě omezen na chudé a nevzdělané vrstvy: tím, kdo v roce 1925 zařídil vydání nechvalně známých *Protokolů sionských mudrců* v deníku *Dearborn Independent* nebyl nikdo jiný, než jeho majitel, průmyslník Henry Ford, jeden z nejbohatších lidí v zemi. Černoši však na tom byli ještě hůře: museli bojovat proti lynčování, nedostupnosti kvalifikované práce, segregaci a odpírání základních občanských práv. Obě skupiny ale dokázali najít společný *modus operandi*.

⁹ Kaufman; s. 24 – 26

¹⁰ Více viz Perry a White

Černoši se již počátkem 19. století velmi často identifikovali s příběhem vysvobození Židů z egyptského zajetí a s těžkým historickým údělem židovského národa, ne nepodobným údělu černochoů ve Spojených státech. Černošské spirituály, tyto první protestní písně, jsou velmi často o „překročení Jordánu do Kanaánu“, což představovalo symbol vítězství utlačovaného lidu, a o „studených a mrazivých vodách Jordánu“ symbolizujících řeku Ohio, poslední překážku dělící otroky prochající na Sever pomocí Podzemní železnice od svobody¹¹. Marcus Garvey a další pozorně sledovali židovské snahy o ustavení židovského státu v Palestině, protože tyto snahy vnímali jako model pro své snažení o návrat do svého vlastního Sionu, tedy do Afriky.

Otroci a kazatelé na Jihu kladli mnohem větší důraz na Starý zákon než protestanti na Severu. Židovská tradice vždy kladla důraz na povinnost pomáhat všem utlačovaným, protože Židé byli jen „cizinci v zemi egyptské.“¹² Skvěle tento pocit sounáležitosti vyjádřily černošské socialistické noviny *The Messenger* v roce 1917: „Po staletí nenávidění a utlačování, Židé dobře vědí co znamená útlak. Z toho důvodu se vždy mírně a soucitně dívali na černochoy, jejich souputníky vyprazdňující kalich rasových předsudků až do dna.“¹³ Rabín Stephen S. Wise zase během projevu před výročním shromážděním NAACP v New Yorku v roce 1923 řekl: „Přicházím k vám dnes jako Žid a židovský učitel, protože vím jako téměř nikdy jiný, jak bolí nespravedlnost, jak zabíjí, a jak dokáže ponížít dlouhotrvající útlak.“¹⁴

Velká část Židů v Americe byla levicového smýšlení, procentuelně více než v jakékoliv jiné bílé etnické skupině. Reformní judaismus přímo vybízel k boji za sociální spravedlnost: již citovaný rabín Wise v této souvislosti řekl: „Pro mě bylo a je nejvyšším přikázáním židovské Bible toto:

¹¹ Kaufman; s. 35

¹² Cheryl Greenberg cit. v Adams, Bracey; s. 477 - 478

¹³ Cit. v Salzman, West; s. 126

¹⁴ tamtéž; s. 127

„Spravedlnost, budeš usilovat o spravedlnost’ – ať už to bude jednoduché nebo složité, ať už to bude spravedlnost pro bělocha nebo černocho, Žida nebo křesťana.“¹⁵ Černoši cítili, že Židé se k nim nechovají zdaleka tak povýšeně a rasisticky jako ostatní běloši. Židovský tisk nikdy nepsal o rasových nepokojích jako o rasových nepokojích, ale jako o pogromech nebo *auto-da-fe*, anglické slovo *lynch* se dostalo do hebrejštiny, organizátoři lynčování byli běžně nazýváni Bílými Kozáky, a černoši nebydleli v černošských čtvrtích, ale v ghettech¹⁶. Židé s nimi často jednali z pozice ekonomicky silnějšího partnera, což byla na jednu stranu výhoda (nebyli tak rasističtí), na druhou nevýhoda (byli ekonomicky silnější a měli tudíž více moci). Jedna populární anekdota ze šedesátých let tvrdila, že z pěti lidí, s nimž se průměrný harlemský černocho setkává každý den, tedy domácí, majitel obchodu, sociální pracovník, učitel a policista, byli první čtyři Židé a pátý Ir¹⁷.

Centrem židovské angažovanosti za práva černochoů byl New York a jejími protagonisty hlavně vzdělaní a majetní Židé druhé nebo třetí generace, kteří se zároveň angažovali v ochraně židovských imigrantů nově přibývajících z Evropy. Počátek skutečně úzké spolupráce mezi oběma skupinami lze poměrně snadno vysledovat do doby nástupu nacismu v Německu: Američtí Židé jasně chápali nebezpečí, které hrozilo lidem stejné víry v Německu a v celé Evropě kvůli nacistickému antisemitismu a rasismu. Sledovali perzekuci Židů v Německu, Polsku a jinde, zabavování majetku, zákazy cestování, atd. Židé se dále obávali šíření a popularizace nacistických myšlenek přímo ve Spojených státech, a z těchto důvodů hledali spojence na všech frontách. Dále, Židé se do jisté míry považovali za předurčené k tomu, aby černochoy naučili fungovat ve většinově bílé

¹⁵ tamtéž; s. 128

¹⁶ Viz Franklin a kol. s 30 – 35

¹⁷ Z toho vychází tzv. „middleman minority theory“, která tvrdí, že Židé se stali prostředníky mezi černochoy a bílou většinou americké společnosti zcela přirozeně a nechtěně, z čehož pak plynuly jak výhody (blízkost obou skupin), tak nevýhody (exploatace). Více o této teorii a jejích implikacích viz Cherry.

společnosti: Židé sami se přece skvěle adaptovali a integrovali do americké společnosti a kultury a internalizovali americké hodnoty, takže kdo jiný by to měl umět lépe? Židé se chopili příležitostí, které Amerika nabízela, ale zároveň vnímali selhání Ameriky ve vztahu k černochům: o diskriminaci a lynčování se přece v Deklaraci nezávislosti ani v ústavě nepíše. Mnoho Židů se domnívalo, že pomáhat černochům v Americe je jejich dávným úkolem.

Černoši se též začali zapojovat do boje proti nacismu, a samozřejmě to nebylo pouze z čistého altruismu: „Cítím, že tahle příležitost [výzva americké vlády z března 1938 dvaceti devíti státům, aby přijímali uprchlíky z Německa; pozn. autora] nám byla seslána z nebe.... Co teď musíme udělat je poslat telegram na Ministerstvo zahraničí a prezidentovi s cílem obrátit pozornost k tíživé situaci černochů v této zemi,“¹⁸ psal Roy Wilkins kolegovi z NAACP Walteru Whiteovi. Černoši dále obdivovali podnikavost, pracovitost a cílevědomost Židů. Jak výstižně napsal jeden černošský kazatel na konci 19. století:

„Izraelité jsou pro nás tou nejlepší praktickou ukázkou možnosti vzestupu na základě šetrnosti a hospodářství. Podívejte se na jména na vývěsních štítech našich obchodních a finančních impérií, a uvidíte mnoho takových, která ukazují na židovský původ. Židé pochopili, že svět chápe peníze jako ukazatel užitečnosti. Nemůžeme se z toho poučit?“¹⁹

Jak plyne z výše uvedeného, afroamericko-židovská koalice byla tedy dítětem vzájemného pochopení, někdy až přátelství, na straně jedné, a snahy prosazovat vlastní zájmy na straně druhé. Židé se začali angažovat v černošské otázce díky svým sympatiím a radikálnímu politickému a sociálnímu smýšlení východoevropských židovských imigrantů, kvůli

¹⁸ Cit. v Adams, Bracey; s. 479

¹⁹ Cit. v Kaufman; s. 35

vlastním neblahým zkušenostem s diskriminací a kvůli nezměrné hrůze způsobené holocaustem – to, co se stalo v Německu, se mohlo stát i jinde.

2.1 Spolupráce mezi Židy a afroamerickými organizacemi

Moderní hnutí za občanská práva tak, jak je známe, má své kořeny v poválečném období. Milníkem jeho vývoje bylo vydání série sociologických studií nazvaná *Studies in Prejudice*, které financoval *American Jewish Committee*. Ústředním svazkem série byla studie „The Authoritarian Personality“ vycházející z myšlenek Ericha Fromma, který emigroval do Spojených států z Německa, a soustředící se na kořeny skupinové nenávisti a potřebu kulturní plurality jako základního kamene moderní americké společnosti. Dalším důležitým faktorem pro zrod hnutí byla skutečnost, že černoši se po válce stali politickou silou (soustředěnou ve městech na severu země), která dokázala mobilizovat miliony voličů – s tím musel počítat každý kandidát na veřejnou funkci a především Demokraté. To, že se občanská práva vyvinula z více méně morální otázky do celonárodního masového hnutí, bylo do velké míry důsledkem toho, že americké levici složené z představitelů odborů, bývalých či současných komunistů, pacifistů či socialistů začalo v 50. letech chybět velké téma poté, co levice dokázala protlačit řadu zákonů, které položily základy moderního *welfare state* za vlády prezidentů Roosevelta a Trumana. Není třeba dodávat, že nepoměrné zastoupení v levé části politického spektra měli v té době Židé.

Jak již bylo řečeno, cílem této práce není nabídnout vyčerpávající analýzu afroamerických organizací, ať jsou integrační, kulturně-pluralitní, nacionální či radikální. Navíc se zde zabývám především organizacemi radikálnějšími, a proto bude diskuse organizací umírněných velmi stručná. Důraz klademe na židovskou angažovanost v liberálních organizacích,

protože v ní je třeba hledat zárodky skvělé spolupráce mezi Židy a černochoy kulminující v letech 1964 a 1965 přijetím řady zákonů o občanských a volebních právech na federální a státní úrovni. Mezi nejdůležitější umírněné, tedy integracionalistické a více či méně liberální organizace první poloviny 20. století patřily *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP), *National Urban League* (NUL) a *National Association of Colored Women* (NACW). K nim se ve 20. letech ještě připojila *National Council of Negro Women* (NCNW) a poté i levicově orientované organizace včetně *National Negro Congress* (NNC) a *Brotherhood of Sleeping Car Porters*. Černošské hnutí nebylo v té době ještě výrazně zradikalizováno, o čemž svědčí to, že jedinou významnou nacionalistickou organizací byla *Universal Negro Improvement Association* (UNIA) Marcuse Garveyho. Pravdou však zůstává, že v době své největší slávy měla UNIA miliony členů a sympatizantů.

NAACP byla v první polovině minulého století jednoznačně nejdůležitější organizací amerických černochoů. Byla založena v roce 1909 na základě výzvy skupiny černošských intelektuálů a několika židovských aktivistů, včetně předního reformního rabína ve Spojených státech, výše zmíněného Stephena Wise. NAACP byla prvním a asi nejviditelnějším příkladem spolupráce mezi černochoy a Židy. Předsedou NAACP byl od roku 1914 až do své smrti v roce 1939 Joel E. Spingarn, profesor angličtiny na Columbia University²⁰. Jeho bratr, Arthur Spingarn, vedl právní záležitosti organizace. NAACP bojovala nejen za odstranění diskriminace (k čemuž zaměstnávala řadu skvělých černých i židovských právníků-absolventů univerzit *Ivy League*), ale aktivně se podílela i na zakládání škol pro černé děti a kostelů na Jihu i na Severu Spojených států. V letech 1912 až 1915 vybuodovala NAACP 300 škol, a toto číslo se do roku 1932 zvýšilo na neuvěřitelných 5.357 škol pro 663.615 žáků. Výstavba byla financována

²⁰ Zinn; s. 430 – 431

především díky štědrým darům židovských podnikatelů, mezi něž patřil William Rosenwald (syn zakladatele obchodního řetězce Sears & Roebuck) a finančníci Herbert Lehman (Lehman Brothers) a Felix Warburg (UBS, Warburg Pincus). Během Velké hospodářské krize navštěvovalo školy financované Rosenwaldem 25 až 40 procent všech černošských dětí žijících na Jihu²¹. NAACP dále vydávala nejčtenější černošské periodikum své doby, *The Crisis*, jehož prvním šéfredaktorem byl známý černošský intelektuál a autor knihy *The Souls of Black Folk* W. E. B. Du Bois. Další umírněnou organizací byla *Southern Christian Leadership Conference* (SCLC) založená v roce 1957 skupinou kolem Martina Luthera Kinga s cílem pomáhat a koordinovat práci lokálních organizací bojujících za rovná práva pro černochoy na americkém Jihu.

Židé však nepodporovali jen NAACP: v polovině šedesátých let pocházely přibližně tři čtvrtiny prostředků SNCC, CORE a SCLC z židovských zdrojů. King dokonce podle Jesseho Jacksona přemýšlel, že by kvůli tomu z názvu organizace mohlo být nutné vypustit slovo „Christian“²². Židé financující SNCC vedenou ve své pozdější, radikální fázi Bobem Mosesem a Stokely Carmichaelem byli stejně jako členové organizace radikální a světší, a většina z nich pocházela z New Yorku²³. Volba Carmichaela předsedou organizace v roce 1966 předznamenala výměnu na nejvyšších postech i v jiných organizacích: konsensuální černošští aktivisté z Jihu byli nahrazováni nekompromisními vůdci z velkých měst Severu. Většina Carmichaelových spolužáků na střední škole v New Yorku pocházela z židovských rodin, často členů socialistické nebo komunistické strany²⁴. Carmichael se proto přes svůj radikalismus snažil zpočátku udržet bělošskou podporu i členstvo své organizace. V prosinci 1966 však většina vedení organizace hlasovala pro výhradně černošské

²¹ Kaufman; s. 31

²² tamtéž; s. 66

²³ Více o aktivitách SNCC viz Robinson

²⁴ Adams, Bracey; s. 579

členstvo, a i když se to nikdy nestalo oficiální politikou organizace, bylo to symptomatické a předznamenalo to její pozdější pád. Členem SNCC byl též Howard Zinn, americký levicový historik a autor známé knihy *A People's History of the United States*. SNCC odmítala být závislá na penězích od dárců, kteří své příspěvky podmiňovali jakýmkoliv podmínkami. Vyvinula se v organizaci protikapitalistickou, moralistickou, hlásící se k boji za práva třetího světa, a tento vývoj byl zvláště patrný po návštěvě asi deseti členů vedení SNCC v Africe, kterou zařizoval Harry Belafonte, politicky velmi aktivní černošský herec. V roce 1967 dokonce Carmichael odjel do Havany, kde se setkal s levicovými revolucionáři z Vietnamu, Jižní Ameriky a Afriky. Ve svém projevu k nim uvedl, že mají společného nepřítele (západní imperialistickou společnost) a společný cíl (svržení stávajícího systému)²⁵.

Židovští právníci pod vedením Thurgooda Marshalla z *NAACP Legal Defense Fund* stáli za přelomovým vítězstvím koalice bojující za občanská práva v kauze *Brown vs. The Board of Education of Topeka, Kansas*, v níž Nejvyšší soud rozhodl o nelegálnosti segregace ve školách. Byli to Židé kdo pochodoval s Martinem Lutherem Kingem ze Selma do Montgomery a kdo pomáhal registrovat černošské voliče během *Freedom Summer*. Odhady mluví o tom, že polovina bělochů, kteří tehdy na Jih dorazili (asi 70.000 převážně mladých lidí), byli Židé²⁶. Michael Schwerner a Andrew Goodman, dva židovští mladíci, kteří pomáhali registrovat voliče v Birminghamu ve státě Mississippi, byli v létě 1964 zavražděni spolu s černým kolegou, a stali se symbolickými a neustále připomínanými mučedníky afroamericko-židovské koalice v rozhodující době první poloviny 60. let.

²⁵ Friedman, s.228

²⁶ Kaufman; s. 18; Greenberg v Franklin a kol.; s. 123 – 130

2.2 Zisky a prohry hnutí za občanská práva

„Hnutí za občanská práva již neexistuje. Prezident Johnson fakticky ukončil jeho existenci podpisem zákona o volebních právech.“²⁷

Nejviditelnějším úspěchem hnutí za občanská práva bylo přijetí zákonů *Civil Rights Act* v roce 1964, *Voting Rights Act* v roce 1965 a *Fair Housing Act* v roce 1968. Tyto zákony upravovaly občanská práva, volební práva a také formálně stanovily rovnoprávnost v otázkách bydlení a ukončily tak diskriminaci. Stručně řečeno, Afroameričané dosáhli 1) odstranění institucionálních a zákonných překážek na cestě k úplné společenské mobilitě, 2) rozšíření systému sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění tak, aby do něj napříště spadali i oni, a 3) rovných příležitostí v politice a ekonomickém životě. Přijetí a prosazování ustanovení *Voting Rights Act* napomohlo vyšší účasti Afroameričanů ve volbách a dále znemožnilo nejhorší případy *gerrymandering* a nejflagrantnější pokřivení volebních systémů na všech úrovních. Afroameričané se už nebáli volit, a to se během několika let projevilo: počet afroamerických kongresmanů, senátorů, starostů a dalších volených zástupců se rapidně zvýšil (naprostá většina byla samozřejmě zvolena na kandidátkách Demokratické strany).

Po odstranění diskriminace na pracovišti a ve vztahu mezi zaměstnanci a zaměstnavateli prostřednictvím *Civil Rights Act* se Afroameričané začali objevovat na vyšších místech ve firmách i státních institucích. (Zatímco v roce 1964 byla ve volené funkci doslova jen hrstka Afroameričanů, v roce 1970 jich podle údajů *Joint Center for Political and Economic Studies* bylo již 1.469, z toho 10 v Kongresu a 169 v zákonodárných sborech jednotlivých států. Pro zajímavost uvádíme, že

²⁷ James Bevel, poradce M. L. Kinga, dne 6. srpna 1965; cit. v Kaufman; s. 77

v roce 2000 byla tato čísla 9.040, 39 a 598)²⁸. V roce 1967 byl Carl Stokes zvolen prvním afroamerickým starostou velkého města, Clevelandu. V roce 1973 byl Tom Bradley poprvé zvolen starostou Los Angeles. Více a více Afroameričanů pracovalo na sociálních a školských úřadech, bytových úřadech, a to nejen na méně důležitých postech. Dále, velký počet afroamerických neziskových a nevládních organizací usilujících o zlepšení postavení Afroameričanů byl integrován do establishmentu, tzn. začal dostávat příspěvky z federálního i státních rozpočtů, což byla věc do té doby nevídaná²⁹.

Všechny tyto změny byly pozitivní: nabízely Afroameričanům vyšší příjmy, lepší pracovní příležitosti a společenskou i geografickou mobilitu. Co je však asi nejdůležitější, daly jim pocit rovnoprávnosti (nejen v přístupu ke státním financím) a rovných šancí na úspěch. Afroameričané dostali podíl na moci: už nemuseli jen pasivně čekat, až někdo (čti „běloch“) schválí stavbu parku či knihovny v jejich čtvrti – mohli o tom rozhodnout sami.

Přesto však nebylo vše tak růžové, jak by se mohlo zdát. Segregace ve školách a v bydlení byla sice papírově zrušena, ve skutečnosti však přetrvávala. Bílí Američané vytvářeli ve svých čtvrtích *housing associations*, které v důsledku znemožňovaly Afroameričanům nastěhovat se do bílých čtvrtí. Afroameričané mohli dostat hypotéku pouze ke koupi domu v převážně černošské (nebo židovské, ale k tomu se dostaneme později) čtvrti. Hypotéky však spíše nedostávali než dostávali³⁰. Afroameričané sice dostali příležitost dostat se společensky výše, ale tato příležitost byla dána jen minimálnímu počtu z nich. Malá část Afroameričanů se zařadila do střední třídy, zatímco většina musela i nadále pracovat za minimální mzdu a

²⁸ Owens, Chris T.: *Distribution of the Pie: How Black Elected Officials Influence State Policy Priorities*; prezentováno na Southern Political Science Association Annual Meeting v Savannah, Georgia v roce 2002.

²⁹ Více na toto téma viz Reed; kap. 2 a následující

³⁰ Užitečný přehled o otázkách bydlení viz Massey a Denon; kap. 2.

platit předražené nájemné v nájemných domech vlastněných bělochy (včetně Židů).

Nutnost pracovat za minimální mzdu byla důsledkem nedostatečného vzdělání a zároveň ve většině případů vylučovala nastupující generaci ze studia na vysoké škole. Afroamerická komunita se díky tomu v podstatě rozpoltila na dvě skupiny: menší a úspěšnější a větší, zoufalejší. Dostupnost sociální pomoci a podpory v nezaměstnanosti byla sice příjemná, avšak naprosto demotivující. Podpory byly v šedesátých letech téměř tak vysoké jako minimální mzda, a tudíž nikdo nebyl nucen vzdělávat se a hledat práci. Zde je třeba hledat počátky radikalizace části afroamerických organizací a zároveň zárodky americké *underclass*, do níž patřilo a dodnes patří nepoměrně mnoho Afroameričanů.

3. Radikalizace

„Jsem pro svobodu 22 milionů Afroameričanů pomocí libovolných prostředků. Libovolných prostředků! Jsem pro společnost, v níž jsou naši lidé uznávaní a respektováni jako lidské bytosti, a já si myslím, že k tomu, aby tak opravdu bylo, máme právo použít libovolných prostředků.... Ubírám se tím směrem, který nám přinese okamžité výsledky.“³¹

Ačkoliv tedy hnutí za občanská práva dosáhlo významných úspěchů, počíná se v polovině šedesátých let mezi nespokojenými černochoy zdvihát vlna zklamání z nenaplněného očekávání, které bylo obrovské. Radikálnější černoši měli pocit, že do hnutí za občanská práva vstoupily s jasnými požadavky, ale tyto byly v průběhu let rozmělněny a zředěny tak, aby byly přijatelné pro bílé Američany a židovské spojence v koalici, bez jejichž prostředků by pravděpodobně žádné hnutí nikdy nevzniklo. Jinými slovy, oprávněné požadavky byly přetvořeny k obrazu nikoliv černochoů, ale bělochů tak, aby se staly stravitelnými. Nespokojení černoši cítili, že je sice hezké mít zákony o neoprávněnosti rasové diskriminace a rovných pracovních příležitostech bez ohledu na rasu, avšak tyto zákony sami o sobě nedokázaly v podstatě nic. Nebyla snad situace v černošských ghettech amerických velkoměst v podstatě stejná jako na počátku šedesátých let? Nechodila snad většina černých dětí stále do segregovaných škol a nebydleli černoši daleko od bezpečných a úhledných předměstí obývaných bělochy? Mnoho mladých černochoů bylo toho názoru, že ve svém boji za lepší život by se neměli spojovat s Židy, ale spíše s lidmi podobného osudu, tedy s obyvateli Afriky a třetího světa obecně: ti měli přece stejné zkušenosti s útlakem a vykořisťováním jako američtí černoši.

³¹ Malcolm X cit. v Goldman; s. 222

Politickou a intelektuální radikalizaci doprovázela i radikalizace pouliční. V letech 1964 až 1968 došlo k 329 násilným bouřím v 257 amerických městech. Oběťmi násilností se často stávali židovští majitelé obchodů a domů – jen v chudých čtvrtích Philadelphie zahynulo v letech 1968 až 1972 22 židovských obchodníků a 27 jich bylo zraněno nebo přepadeno³². Zajímavé je v této souvislosti upozornit, že tento cyklus nedůvěry a nenávisti se pak přenesl na asijské majitele obchodů, jako například při násilnostech v Los Angeles v roce 1992 a následném bojkotu obchodů vlastněných Američany korejského původu³³. První z velkých rasových nepokojů vypukl jen pět dnů po schválení *Voting Rights Act* ve Watts, chudé části Los Angeles. Výsledkem násilností bylo 35 mrtvých a stovky zraněných, převážně černochoů. Následovaly nepokoje v Chicagu, Clevelandu, Philadelphii, Jersey City a jinde. Bylo jasné, že nenásilí jako prostředku řešení černošských problémů odzvonilo.

Když se Martin Luther King v prosinci 1966 rozhodl navštívit Mississippi, kde byl zavražděn James Meredith, první černý student na University of Mississippi, sdílel během narychlo svolané demonstrace podium s Carmichaelem. Demonstranti nedali Kingovi příležitost ani domluvit: Carmichael demonstraci zcela ovládl hlasitým voláním po *Black Power*: „Jediná možnost, jak přinutit bělochy, aby nás přestali likvidovat, je převzít moc. Už šest let mluvíme o svobodě, a nedostali jsme nic. Teď začneme říkat *Black Power!*“³⁴ Léto 1967 bylo do té doby nejnásilnější: podle *National Advisory Committee on Urban Disorders* došlo k 8 velkým nepokojům, 33 vážným nepokojům a 123 menším nepokojům. 83 lidí, převážně černochoů, bylo zastřeleno. Náladu skvěle vystihl mladý černošský spisovatel Julius Lester:

³² Friedman, s. 214

³³ Více na toto téma viz Lee

³⁴ Cit. v Kaufman; s. 168

„Ted' je konec. Amerika měla mnoho šancí aby ukázala, že opravdu věří tomu, že 'všichni lidé se rodí s určitými nezadatelnými právy'. ... Ted' je konec zpívání o svobodě a boje láskou proti kulkám a pendrekům.... Láska je křehká a potřebuje stejnou odpověď. Dneska se zpívá: 'příliš lásky, příliš lásky, nic nezabije negra tak, jako příliš lásky'.“³⁵

Po vraždě Martina Luthera Kinga neměla jeho *Southern Christian Leadership Conference* v černošských záležitostech již téměř žádné slovo. Zatímco v říjnu 1963, tedy dva měsíce po slavném Kingovu pochodu na Washington, jehož se zúčastnilo na 200.000 lidí, se 88 procent všech černochoů domnívalo, že King je nejvýznamnějším černošským vůdcem, v roce 1967 se King nedostal ani do první desítky. Všechny radikální organizace byly ve svých základech afrocentrické a/nebo nacionalistické. Toto tvrzení je pravdivé pro všechny radikální organizace od Universal Negro Improvement Association (UNIA) Marcuse Garveyho po Nation of Islam v 21. století. Mezi nejvýznamnější z nich patří nebo patřily *Black Panther Party* (BPP), *Nation of Islam* (NOI), *Organization of Afro-American Unity* (OAAU) a také *Congress of Racial Equality* (CORE) a *Student Nonviolent Coordinating Committee* (SNCC), i když ty byly ve svých počátcích, přesněji zhruba do roku 1965, umírněnější.

Obecně vzato došlo v polovině 60. let k tomu, že se změnil dominantní proud myšlení a taktiky černochoů bojujících za širší práva: do té doby dominoval černoško-židovský radikální integracionalismus, od té doby černošský nacionalistický model. Proti tomuto vývoji protestovali umírnění černošští intelektuálové jako byl například Bayard Rustin, který ve svých člancích neúnavně varoval, že africké účesy, oblečení a zvyky nepomohou černochoům získat zpět svou důstojnost; to dokáže jen

³⁵ Cit. v Zinn; s. 451

vzdělání, pracovní místa a kvalitní bydlení. Rozdíl mezi „starými“ organizacemi jako byla NAACP a „novými“, jako například SNCC, byly organizační i filosofické. Zatímco původní černošské organizace byly organizovány odshora dolů a hierarchicky, nové vycházely z *grassroots* a namísto evoluce hlásaly revoluci. Namísto toho, aby se černoši sami na sebe dívali jako na Američany, kteří jsou náhodou černí, začali se na sebe mnozí z nich dívat jako na Afričany, kteří náhodou žijí ve Spojených státech. Stejně jako v době Harlemské renesance, ale ještě mnohem intenzivněji, protože svobodněji, se černoši začali navracet ke kořenům, tradicím a starým rituálům, oblečení a jídlu. Narovnávání vlasů (*conking*), kdysi tak populární, bylo najednou trapné: Malcolm X proti němu dokonce brojí ve své autobiografii. Nacionalisté mezi černochoy si též uvědomili, že v nepřátelském prostředí mohou přežít jen tehdy, pokud vytvoří a budou spravovat vlastní instituce a podnikatelské subjekty. Proč utrácet peníze u bělochů, kteří navíc odmítají zaměstnat černochoy na dobrých místech, když je možné nakupovat v obchodech vlastněných černochoy?

Náladu radikalizace dobře vystihli dva černošští autoři ve svých esejích publikovaných ve druhé polovině 60. let. Harold Cruse v prvním z nich³⁶ reaguje na Podhoretzův esej, který zmiňujeme na jiném místě, a který popisoval jeho zkušenosti s šikanou ze strany černochoů v dětství. Cruse popisuje příkoří a ponížení, kterého se mu dostávalo od židovských učitelů v Harlemu. Ve druhém³⁷ James Baldwin dochází k závěru, že je na čase, aby černoši konečně vzali svůj osud do vlastních rukou, skoncovali s rasismem a změnili historii, a vyjadřuje své zklamání z výsledků hnutí za občanská práva. Jedna z otázek, kterou si Baldwin ve svém eseji klade, se brzy stala mantrou militantních černošských radikálů: „chci být opravdu

³⁶ *My Jewish Problem and Theirs*

³⁷ *The Fire Next Time*. Baldwin hovoří o tom, že když přivedl svého nejlepšího kamaráda ze školy domů, otec se ho zeptal, zda je to křesťan. Po záporné odpovědi otec Baldwinovi uštědřil mocnou facku.

integrován do domu, který hoří?“. Asi nejznámějším a zároveň umělecky nejpůsobivějším a vysoce symbolickým ztvárněním vztahu mezi Židy a Afroameričany, který se po počáteční spolupráci postupně radikalizuje a kulminuje ve vzájemné destrukci, se stala kniha B. Malamuda *The Tenants*³⁸. Destruktivnost a bezvýchodnost románu *The Tenants* (publikován v roce 1971) ostře kontrastuje se starší Malamudovou povídkou „Angel Levine“ (publikována v roce 1958), ve které figuruje postava černošského anděla-zachránce a vyznívá mnohem optimističtěji. Někteří autoři šli tak daleko, že na kontrastu obou děl dokládali úpadek afroamericko-židovské aliance³⁹.

3.1 *Hnutí Black Power*

Že existuje něco jako *Black Power* se dozvěděl celý svět během televizního přenosu z vyhlášení výsledků jednoho z běžeckých závodů na Olympijských hrách v roce 1968: na stupních vítězů stojí Tommie Smith a John Carlos, američtí černoši, a oba mají skloněné hlavy, vztyčené paže a na ruku černé kožené rukavice. Výmluvný je i následující citát Stokely Carmichaela, který slovní spojení *Black Power* jako první v roce 1966 použil⁴⁰:

„Trvám na tom, že každý zákon na ochranu občanských práv v této zemi byl přijat pro bělochy a ne pro černochy. Já jsem například černý, jsem si toho vědom. Víím také, že jsem černý, ale zároveň jsem lidskou bytostí. Mám tedy právo chodit na všechna veřejná místa. Ale běloši to neví. Pokaždé, když jsem chtěl jít na nějaké veřejné místo, mě jednoduše zastavili. Takže pár chlapců muselo sepsat zákon, který by

³⁸ Více o vzájemném vnímání obou etnických skupin v umění viz Newton, Furman či Meyer

³⁹ Furman, s. 132

⁴⁰ A poté tak pojmenoval i svou knihu (viz bibliografie)

bělochovi řekl: 'to je lidská bytost, nezastavujte ho.' Ten zákon byl pro bělochy, a ne pro mě. Vždycky jsem věděl, že můžu volit, a že to není privilegium, ale právo... Ten zákon byl taky pro bělochy. Víím, že můžu bydlet kde chci... Vy potřebujete zákon na ochranu občanských práv, ne já. Zákony na ochranu občanských práv nebyly neúspěšné kvůli *Black Power* nebo kvůli *Student Nonviolent Coordinating Committee* nebo protože ve velkých městech došlo k bouřím. Ten neúspěch pramení jen z neschopnosti bělochů vyřešit si své problémy ve vlastní komunitě."⁴¹

Carmichaelův argument, že zákony jsou vždy přijímány pro ty, kdo je přijímají, přímo napadá liberální předpoklad, že zákony na ochranu občanských práv jsou přijímány na ochranu „těch druhých“ a zajišťují výhody zvláštním zájmovým skupinám. Marginalizovaná menšina žádné zákony týkající se svého chování nepotřebuje: zákony potřebují bílí lidé, aby se změnilo jejich chování. Bílí Američané nebyli nadšeni: v průzkumu veřejného mínění pro *New York Times* se 77 procent z nich vyjádřilo v tom smyslu, že *Black Power* nenávratně poškozuje černošskou věc jako takovou⁴². Carmichael byl v telegramu místní pobočky FBI v Severní Karolíně určeném řediteli FBI ve Washingtonu charakterizován takto:

„BPP [*Black Panther Party*; pozn. autora], černošská extremistická organizace se sklony k násilí, v nedávné době poslala do Greensboro v Severní Karolíně organizátory, kteří vyučovali způsobům partyzánské války a s účastníky hovořili o střílení policistů z pušek.... Stokely Carmichael...měl při přiletu

⁴¹ Carmichael; s. 102

⁴² Manchester; s. 1067

černý baret, bojovou bundu americké armády a černé vysoké boty...“⁴³

Zjednodušeně řečeno, hnutí *Black Power* bylo výrazem snahy radikálnějších Afroameričanů přestat být definován „tím druhým“ (tedy bělochy) a vzít sebedefinování do vlastních rukou, čehož předpokladem bylo *sebeuvědomění*. Bylo výrazem snahy odhalit a nepřistoupit na hru bílé většiny a liberálních (umírněných) Afroameričanů spočívající v získávání politických a společenských bodů negativně, tedy vymezením toho, co bude napříště zakázáno či povoleno (*Civil Rights Act* z roku 1964, *Voting Rights Act* z roku 1965). Hnutí *Black Power* namísto toho nabídlo sebevědomý program převzetí vlastních záležitostí do vlastních rukou pod heslem „oni nám ve skutečnosti pomoci nechtějí, tak si budeme muset pomoci sami, ať to stojí co to stojí“ (nebo také „free your mind and your ass will follow“, jak zpíval George Clinton). Černoši by se neměli stydět za svou barvu kůže, naopak: "Say it loud, I'm Black and I'm proud", jak pro změnu zpíval James Brown. Strategie hnutí za občanská práva, která stavěla na nenásilí, integraci a morální převaze, byla jasným důkazem nedostatku politického uvědomění a konformity s pravidly, kterou předepsal někdo jiný. *Black Power* neznamenal poníženež žádat liberální bělochy o pomoc a peníze a ostatní bělochy o ústupky na poli občanských práv – znamenalo to sdělit všem bělochům, že se jako lidé musí nejprve zlepšit sami o sobě. Carmichael byl toho názoru, že politika je výsledkem konfliktu zájmů, nikoliv konfliktu svědomí, a z toho logicky vyplývá, že liberální běloši Afroameričany opustí hned, jakmile budou ohroženy jejich vlastní zájmy⁴⁴.

⁴³ FBI v rámci COINTELPRO (*Counterintelligence Program*) podrobně sledovala aktivity všech radikálních černošských organizací (stejně jako Ku Klux Klanu a podobných „white supremacist groups“) a popsala o tom tisíce stránek. Část dokumentů je k dispozici na adrese <http://foia.fbi.gov>.

⁴⁴ Sonenshein; s. 333

Na přelomu 60. a 70. let začal být kladen důraz na hesla "Black Pride" či „Black is beautiful“ – Afroameričané se světlou barvou kůže již nebyli privilegovanou vrstvou, a proto přejímali časově i finančně náročné styly oblékání a účesů s cílem vybudovat si image, která by jednou provždy vyjasnila jejich rasovou mnohoznačnost⁴⁵.

Hnutí *Black Power* bylo v podstatě orientováno na dvě základní oblasti: na boj za důstojnost a soběstačnost (tedy svobodu od bílé nadvlády ve všech oblastech) a na ekonomické otázky. Zpočátku pod ideologickým a rétorickým vedením Malcolma X hnutí nabádalo Afroameričany k povznesení afroamerických komunit, návratu k africkému dědictví a více méně zavrhovalo integrační snahy. Obrovský důraz byl kladen na *community control*, tedy vládu a dohled černochoů nad vlastními komunitami bez zásahů bílé většiny. Tento princip se však záhy stal jednou z nejproblematictějších otázek pro spojence Afroameričanů z řad amerických Židů, protože v mnoha případech negativně dopadl na židovské státní a místní úředníky včetně učitelů a sociálních pracovníků. Dokladem toho byla krize, ke které došlo v Ocean Hill-Brownsville a na mnoha jiných místech.

Předvojem hnutí se brzy stala *Black Panther Party*. Politické hodnoty *Black Power* se odrážely nejen v estetice afroamerických spisovatelů, jako byli Harold Cruse a Amiri Baraka⁴⁶, ale i malířů, dramatiků a hudebníků⁴⁷. Hnutí *Black Power* se stalo trnem v oku bělošským organizacím, od konzervativních až po ty dříve liberální, stejně jako organizacím černošským (NAACP a jiné). Důvody byly dva: 1) nemilosrdná a mnohdy i rasistická nebo antisemitská rétorika ostrakizovala černochoy a odháněla dřívější spojence, 2) Organizace jako NAACP přicházely o členy, finanční příspěvky a v důsledku toho také o reálnou moc. O co radikálním Afroameričanům

⁴⁵ Azoulay; s. 87

⁴⁶ Ten o Židech řekl, že to jsou zrádci, a volal po takové poezii, která svými tématy a zaměřením povede ke zničení Židů (Friedman, s. 222)

⁴⁷ Skupina Public Enemy je toho stále živým dokladem.

v druhé polovině šedesátých let šlo, je asi nejlépe patrné z desetibodového programu *Black Panther Party*, který zde ve zkrácené podobě uvádíme (samozřejmě je třeba vést v patrnosti, že BPP byla organizací silně marxistickou):

1. Žádáme svobodu a právo rozhodovat o osudech našich černých a utlačovaných komunit.
2. Žádáme pro náš lid plnou zaměstnanost.
3. Žádáme konec okrádání černých a utlačovaných komunit ze strany kapitalistů.
4. Žádáme slušné bydlení, které bude vhodné pro lidské bytosti.
5. Žádáme pro náš lid řádné vzdělání, které by odkrylo skutečnou podstatu úpadkové americké společnosti.
6. Žádáme zcela bezplatnou zdravotní péči pro náš černý a utlačovaný lid.
7. Žádáme okamžitý konec policejní brutality a vraždění černochů, jiných barevných lidí, a všech utlačovaných ve Spojených státech.
8. Žádáme okamžité zastavení všech válečných agresí.
9. Žádáme svobodu pro všechny černochy a utlačované lidi v amerických vojenských i ostatních věznicích.
10. Žádáme pozemky, chléb, bydlení, vzdělání, spravedlnost, mír a kontrolu komunit nad moderními technologiemi⁴⁸.

Protože náš prostor je omezený, nebudeme se dále blíže zabývat *Black Panther Party* ani SNCC. Namísto toho se zaměříme jako na příklad

⁴⁸ Stránky Dr. Huey P. Newton Foundation; (<http://www.blackpanther.org/TenPoint.htm>; navštíveno dne 24. dubna 2006)

afroamerické nacionalistické organizace na *Black Muslims* a *Nation of Islam*, protože v podstatě všechny ostatní organizace volající po *Black Power* již neexistují, a černošští muslimští představitelé i *Nation of Islam* jako takový mají ve Spojených státech mnoho přívrženců a velký vliv.

3.2 Černí muslimové a *Nation of Islam*

Protože s organizací Černých muslimů (*Black Muslims*) jsou úzce spjaty osudy tří z nejvýraznějších černošských radikálních vůdců – Elijah Muhammada, Malcolma X a Louise Farrakhana – zaměříme se podrobněji na mýtus stvoření, kterého se organizace stále drží, a který zcela jednoznačně úzce souvisí s dlouhodobou zálibou většiny jejích nejvyšších představitelů v těch nejpodivnějších konspiračních teoriích, divokém rasismu a antisemitismu a dalších extrémních projevech. V roce 1930 se v detroitském černošském ghettu Paradise Valley objevil člověk, který byl znám jako Wallace D. Fard, W. Fard Muhammad nebo jednoduše jako pan Farrad. Tvrdil o sobě, že je synem Tajného Imáma, vůdce 24 černých vědců spravujících Alláhovi výtvoří na Zemi, a platinové blondýnky z Arménie, samotného ďábla. Fard prozradil svému nejlepšímu žákovi, Elijah Muhammadovi, že on sám je ztělesněním Alláhovým:

„Zeptal jsem se ho znovu: 'jaké je vaše pravé jméno?', řekl Muhammad. On [Fard; pozn. autora] na to odvětil: 'mé jméno je Mahdi [arabsky: Spasitel, který se objeví s koncem světa; pozn. autora]. Přišel jsem vám ukázat pravou Cestu.“⁴⁹

Fard tvrdil, že přišel na Zemi, aby probudil své „příbuzné“, duchovně mrtvé černé „ztracené-nalezené“ v Americe a odsoudil bílé otrokáře. Svým

⁴⁹ Wolfenstein; s. 156

následovníkům odebíral jejich „otrocká“ příjmení a dával jim nová, tedy ta původní, po dlouhá léta ztracená. Fard určil Elijah Muhammada svým „posledním poslem“ a předal mu klíč k jeho božským vědomostem, včetně souboru 104 tajných knih a alegorických matematických rébusů, které věřící řeší dodnes. Den Fardových narozenin – 26. února 1877 – je dodnes nejvýznamnějším svátkem *Nation of Islam* (Savior's Day). Den Fardova příchodu mezi neprobuzené věřící – 4. července 1930 – je dalším důležitým svátkem. Tím se Černí muslimové symbolicky liší od naprosté většiny Američanů, kteří ve stejný den slaví Den nezávislosti – tento svátek totiž pro ně je začátkem genocidy a zotročení černochoů v Americe.

Podle dogmatu Černých muslimů nestvořil vesmír včetně Slunce, planet a světla „strašidelný“ a „záhadný“ Bůh uctíváný křesťany, ale černocho. Biblický Adam nebyl prvním člověkem, ale pouze prvním bílým člověkem, tedy prvním ďáblem. Bůh stvořil černého člověka dle obrazu svého před 66 miliardami let, načež svěřil dohled nad vesmírem 24 černým vědcům (někdy uváděno Imámům). Tito vědci střídavě uskutečňují své „projekty“, vždy po dobu 25.000 let. Na počátku každého období povolá Skrytý Imám ostatní, aby se podívali na Kolo času a vytvořili historii pro následující období. Po miliardy let tedy černoši vládli Zemi, která se z počátku celá jmenovala Asie (povolávací lístek Malcolma X uvádí jeho rasu jako „asijskou“)⁵⁰. 24 vědců vytvořilo zvířata, rostliny a dokonce i Měsíc, pomocí obrovského množství výbušnin, které nechali explodovat ve středu země, transportujíc téměř třetinu zemské masy na oběžnou dráhu. Mezi původními černými obyvateli Země samozřejmě docházelo k roztržkám, ale ty byly řešeny výhradně mírovou cestou. Fard však Elijah Muhammadovi sdělil, že černá rasa byla předurčena k otroctví. Protože však nebyla připravena něco takového přežít, zavedl jeden z vědců jménem Shabazz před 50 tisíci lety jeden kmen do africké džungle, aby je na otroctví připravil.

⁵⁰ Goldman; s. 38

Z tohoto kmene pochází dnešní Afroameričané, a tento kmen dal také „původní“ příjmení Malcolmu X, jehož muslimské jméno bylo Malcolm Shabazz⁵¹ (X bylo symbolem dočasného bezejmenní). Tím, kdo způsobil pád černé rasy z výšin byl geniální disident jménem Yacub, jenž byl na počátku současného historického cyklu přinucen odejít do ostrovního exilu, kde začal doslova konstruovat bílou rasu pomocí recesivních černošských genů.

„Výroba“ bílé rasy však byla spíše genocida: Yacub postupně vyvražďoval generaci za generací černých, poté hnědých, rudých a pak žlutých novorozenců, až se nakonec začali rodit slabí, modroocí mutanti bez barvy, charakteru a špetky lidského citu. Bílá rasa dostala 6 tisíc let na to, aby vládla světu. Svou cestu k moci začala osidlováním evropských jeskyní a kopulováním se psy v době, kdy se černoši v Africe oblékali do hedvábí. Čas bílé rasy se však chýlí ke konci. Nejstrašnější muka připadla na kmen Shabazz, který byl vyrván z lůna Afriky a na otrokářských lodích přepraven do Ameriky, zotročen, násilím oloupen o vlastní jazyk a náboženství a přinucen poklonkovat strašidelných bohům bílých a řídit se bílou morálkou. Skutečný Bůh však kmen Shabazz vykoupí z otroctví a na bílé rase provede strašlivou pomstu. Podle Farda k tomu mělo dojít v roce 1914, ale vláda bělochů byla prodloužena do roku 1984 a možná ještě dále, nikoliv pro radost bělochů, ale aby měl Alláh a jeho posel čas vzkřísit mrtvé a všechny poté odvést z Babylonu do nové země.

Celá tato komplikovaná historie lidstva musí nezaujatému čtenáři připadat přinejmenším jako dosti bizarní. Na druhou stranu, i součástí Bible jsou skutky a události, kterým racionálně smýšlející a nevěřící člověk nemusí nutně věřit doslova. Jak píše Goldman, černošům však mýtus o Yacubovi a genetickém programování nemusel a nemusí připadat až tak neuvěřitelný: „náboženské možnosti černocho jsou jinak omezeny na

⁵¹ Goldman; s. 39

akceptování jeho barvy kůže a kasty jako božského trestu, nebo na úplné zavržení náboženství.⁵² Malcolm X věřil Fardově teorii stvoření doslovně téměř do konce svého života, a to nejen proto, že se mu jí dostalo skrze Elijah Muhammada, kterého uctíval a zbožňoval stejně jako Muhammad uctíval Farda. Louis Farrakhan, současný vůdce Nation of Islam, odpovídá v rozhovoru se známým černošským autorem Henry Louis Gatesem na otázku, zda je Yacubův příběh spíše metaforou nebo je myšlen doslovně, takto:

„Podle našeho názoru se nejedná o metaforu. Důvod, proč to vypadá jako výmysl je, že to předtím nikdo neslyšel. ... Osobně si myslím, že Yacub není mytickou postavou – je to velmi skutečný vědec.“⁵³

A 13. dubna 1997, během interview v pořadu NBC *Meet the Press*, je Farrakhan dotázán moderátorem Timem Russertem:

Russert: „Věříte stále slovům Elijah Muhammada ohledně Yacuba... a tomu, že koncem 20. století má přiletět kosmická loď a začít ničit bělochy i ty, kdo se nepřikloní k Islámu? Věříte učení Yacuba, tedy že Yacub – černý vědec – je stvořitelem bělochů?“

Farrakhan: „Věřím každému slovu, kterému nás ctihodný Elijah Muhammad naučil.“⁵⁴

K příběhu o vzniku člověka připojil Elijah Muhammad přísná pravidla týkající se chování, vystupování na společnosti i stravování. Ženy, jež by měly být v domácnosti, nesmějí být sami s cizím mužem v jedné místnosti (což je pravidlo platné i v zemích, kde se praktikuje „tradiční“ islám), a věřící

⁵² Goldman; s. 41

⁵³ Gates; s. 137

⁵⁴ Cit. v Tsoukalis; s. 164

se musí často postit. V šedesátých letech mohli muslimové jíst jen jednou denně, a postit se tři dny v měsíci. Později dokonce Elijah Muhammad doporučoval jíst jen jednou za 48 hodin (žádné maso s výjimkou „malého mladého holoubka, který ještě nevyletěl z hnízda“), a postit se mnohem častěji a déle.

Muhammad byl na pokyn FBI v roce 1942 zatčen a uvězněn kvůli údajné spolupráci jeho organizace s Japonskem a odporu proti válce. Je možné, že k nějakým kontaktům mezi *Nation of Islam* a Japonci došlo, věrohodné důkazy však chybějí. Z vězení se dostal až v roce 1946, kdy už podle FBI nebylo koho ovlivňovat. Muhammad – obávaje se stále více o bezpečnost své osoby i rodiny a útoků z řad nevěřících – se rozhodl založit *Fruit of Islam*, jakousi polovojenskou odnož *Nation of Islam* jako osobní ochranku a zároveň jako prodejce týdeníku *The Final Call* (v před-farrakhanovské době *Muhammad Speaks*), který údajně vychází v nákladu kolem 500.000 výtisků. V 60. letech musel každý prodejce investovat 44 dolarů do výtisků každého nového vydání, a teprve po prodání tohoto množství si mohl vydělat něco pro sebe⁵⁵.

Členové *Fruit of Islam* jsou vybírání z mužských návštěvníků mešit, oblékají se do černých vojenských uniforem, jsou organizováni po vzoru pravidelné armády (s kapitány, poručíky a jednotkami), a často nosí zbraně. K zahlédnutí jsou vždy na vystoupeních Farrakhana a jiných vysokých představitelů organizace, ale i při mnoha jiných příležitostech. Slouží též jako „trestné oddíly“ penalizující provinění proti islámské disciplíně ze strany členů organizace. Jejich počet není znám, ale odhaduje se na několik tisíc. Samozřejmě se až na výjimky nejedná o vojáky či policisty na plný úvazek, ale spíše o jakési Lidové milice.

Pod Muhammadovým vedením začíná být *Nation of Islam* ekonomicky aktivní, k čemuž využívá nejen prostředky získané z prodeje

⁵⁵ Goldman; s. 82-83

tiskovin, ale též dary členů mešit a sympatizantů. Ve většině případů se však nejednalo o skutečně dobrovolné dary, neboť každý věřící měl předepsán minimální týdenní příspěvek a několikanásobný „milodar“ u příležitosti každoročních oslav Savior's Day. Část vybraných prostředků šla na bohubilé aktivity, část na (poměrně náročný) životní styl rodiny Muhammada a později Farrakhana. Přesto však většina pramenů, které se o těchto praktikách zmiňují (namátkou Goldman, Tsoukalas, Wolfenstein), uvádí, že věřící byli s účelem příspěvků srozuměni. Již v roce 1945 dal Muhammad z vězení pokyn k zakoupení farmy White Cloud ve státě Michigan. K ní přibyl obchod s potravinami, restaurace (jmenovala se, jak jinak, Shabazz) a pekárna. V padesátých letech se obchodní základna *Nation of Islam* rychle rozrůstala díky poválečnému ekonomickému boomeru. Krátce po roce 1950 měla organizace již 33 vlastních mešit, v 15 amerických státech, a tento prudký růst pokračoval během celého následujícího desetiletí.

Nation of Islam pod vedením Farrakhana nakonec své farmy propojil do organizace zvané Muhammad Farms, jež zároveň zastřešuje některá další afroamerická spotřebitelská a zemědělská družstva. Pod Farrakhanovým vedením vzniká i bezpečnostní agentura NOI Security Agency, Inc., která dostává milionové zakázky od měst i federální vlády na ochranu obyvatel problematických čtvrtí, např. jižního Washingtonu, D.C., kde se prodávají drogy a vraždy jsou na denním pořádku. Objevila se však obvinění, že členové bezpečnostní agentury ne vždy zasahovali proti dealerům, agitovali mezi mládeží pro vstup do Farrakhanovy organizace a rozdávali periodika NOI⁵⁶.

Malcolm X se z dealera drog a pasáka rychle stal nejpopulárnějším mluvčím Černých muslimů a hlavou harlemské mešity číslo 7, největší a spolu s chicagskou mešitou nejvlivnější v celé Americe. V mládí byl velmi

⁵⁶ U.S. News & World Report: *Propagandists of saviors?*; Washington, 12. září 1994

ovlivněn nacionalismem Marcuse Garveyho a jeho organizace UNIA. V roce 1963 se rozhodl odpoutat od Muhammada, a to z několika důvodů. Za prvé, nezamlouval se mu rozpor mezi Muhammadovou tvrdou a radikální rétorikou a jeho politickou impotencí. Sám byl od vůdce kritizován za příliš radikální projevy na veřejnosti, jako například když komentoval leteckou nehodu na pařížském letišti Orly, při níž zahynulo 121 bílých Američanů, a k níž došlo jen chvíli po zabití jednoho černocho a zranění několika dalších po hádce s policisty v Los Angeles: „Alláh srazil k zemi letadlo plné *crackers* v aktu božské pomsty za smrt muslimského bratra v Los Angeles.“⁵⁷ Za druhé, Malcolm X pochopil, že informace o Muhammadových aférách se sekretářkami jsou pravdivé. Muhammad měl poměr s řadou svých sekretářek, a s několika z nich dokonce i dítě. Pro Malcolma to bylo zdrcující zjištění, neboť svého učitele považoval za člověka příkladné morálky a vnitřní integrity. Malcolm se již také údajně dále odmítal podílet na vyjednávání s Ku Klux Klanem o možné podpoře vytvoření muslimské segregované enklávy v Americe⁵⁸. V roce 1964 Malcolm oznamuje na tiskové konferenci v hotelu Theresa v Harlemu založení Muslim Mosque, Inc., organizace, která měla „uvést do praxe to, co Nation of Islam jen kázal,“ (tzn. být militantnější) a „přijmout za své černocho všech druhů víry“⁵⁹ (tzn. zajistit mnohem vyšší míru rasové jednoty). K tomu Malcolm říká ve své autobiografii:

„Černoch je v Severní Americe nejvíce nemocen politicky. Dovolil bělochovi, aby jej rozdělil tak hloupě, že se považuje za černého „Demokrata“, černého „Republikána“, černého „konzervativce“ nebo černého „liberála“, když by deset milionů černých hlasů mohlo hrát

⁵⁷ Wolfenstein; s. 277

⁵⁸ Podle Friedmana FBI ve své zprávě o setkání Malcolma X a jeho lidí s členy KKK napsala, že Malcolm označil za původce hnutí za rasovou integraci Židy.

⁵⁹ Wolfenstein; s. 298

v americké politice rozhodující roli, protože bílé hlasy jsou téměř vždy rovnoměrně rozděleny.“⁶⁰

Malcolm X byl zavražděn v New Yorku v roce 1965. Spekulace o tom, že za jeho smrtí stál Elijah Muhammad, se nikdy neprokázaly, stejně jako žádná jiná z vyšetřovacích verzí. Louis Farrakhan vystřídal Malcolma X v čele harlemské mešity č. 7. Ještě před svou smrtí v roce 1975 však určil Elijah Muhammad jako svého nástupce v čele organizace svého syna, Wallace D. Muhammada (později si změnil jméno na Warith Deen Muhammad). Farrakhan nedostal nejvyšší post zřejmě proto, že Elijah Muhammad nebyl v letech před svou smrtí spokojen s jeho přehnaným radikalismem ventilovaným v médiích, anebo byl Farrakhan jednoduše o následnictví připraven intrikami. Wallace D. Muhammad začal měnit *Nation of Islam* k nepoznání: nejprve prodal velkou část majetku organizace, protože byla podle něj silně zadlužená. Poté změnil její jméno na *World Community of Islam in the West* (ještě později *Muslim American Society*). Fard přestal být ztělesněním Alláhovým, členy nové organizace se mohli stát i běloši, *Fruit of Islam* byl (dočasně) zrušen, a rasová segregace se stala věcí minulosti. Nová organizace přijala za svou teologickou základnu sunnitského Islámu.

V roce 1977 přišla velká chvíle Louise Farrakhana: se skupinou odpadlíků odešel z organizace vedené Muhammadem ml., a přihlásil se k výkladu Islámu tak, jak v něj věřil Muhammad st. Odpadlická organizace se opět pojmenovala *Nation of Islam*. Farrakhanova organizace se rychle stala populární a počet jejích členů rostl. Přesný počet členů *Nation of Islam* byl v jakékoliv chvíli jeho existence předmětem dohadů. Počet členů různí autoři obvykle odhadují podle počtu prodaných výtisků periodik vydávaných organizací, ale tato čísla jsou též bez záruky. Dnes se k organizaci údajně

⁶⁰ Little, Malcolm; s. 313

hlásí 1 až 2 miliony Afroameričanů. Na znamení smíru začal *Nation of Islam* koncem 90. let přijímat některé tradiční islámské zvyky, a v roce 2000 oznámili oba vůdci, že mezi jejich skupinami již nepanuje žádná rivalita.

Historie Černých muslimů je velmi komplikovaná, plná palácových převratů, renegátů a vražd, trochu jako historie každé „správné“ komunistické či jinak extremistické strany (sám Muhammad však komunismus nesnášel, protože byl ateistický a nepodporoval ekonomickou iniciativu, jeden ze stěžejních programových bodů *Nation of Islam*). Přesto je možné učinit několik zobecnění s ohledem na myšlenkovou výbavu muslimských vůdců v Americe a jejich cíle, protože ty se v podstatě od začátku příliš nezměnily. Od svého založení ve třicátých letech *Nation of Islam* stavěl na základních kamenech tradičního afroamerického nacionalismu, tedy patriarchálním a spíše konzervativním náhledu na otázky dotýkající se Afroameričanů, a k tomu přidal ještě neortodoxní verzi Islámu šitou na míru historii afroamerického obyvatelstva ve Spojených státech. Filosofie *Nation of Islam* zní v kostce asi takto (samozřejmě není možné ubránit se určitému zjednodušení):

- *Afroameričané dokáží žít čestně.* Aby tento svůj potenciál mohli realizovat v praxi, musí nejdříve poznat sami sebe – spasením skrze Alláha. Toto spasení se ovšem liší od spasení křesťanského – jedná se spíš o „probuzení“ z duševní smrti, v níž se Afroameričané nacházejí. Tento jakýsi havlovský „život v pravdě“ má v podstatě jediný účel: konat k potěšení Alláha. Slovo „Islám“ doslova znamená „poddání se Bohu (Alláhovi)“, v případě *Nation of Islam* tedy poddání se Fardovi (Elijah Muhammadovi).
- *Probuzení jsou povinni a s to plnit některá pravidla.* Protože probuzení našli respekt sami k sobě a důvěřují sami sobě, chápou, že určité

druhy chování jsou nepřijatelné (drogy⁶¹, alkohol, atd.). Člověk, který bere drogy nemůže mít sám k sobě žádný respekt. Mezi stěžejní pravidla pro muže patří úcta a poctivost k ženám. Mezi základní povinnosti ženy patří oblékat se střídmě a v žádném případě nevypadat lascivně jako bílé ženy. Povinností každého dobrého věřícího je navštěvovat bohoslužby a další setkání, stejně jako šířit víru mezi „neprobuzenými“. Na plnění pravidel dohlíží *Fruit of Islam* a každé jejich porušení se trestá – pokutou, modlitbami nebo jinak.

- *Vzdělání přinese morální změnu zevnitř.* Každý Afroameričan si musí uvědomit, že on je původním obyvatelem Země, a že běloši byli stvořeni před 6.000 lety, tedy vlastně nedávno. Morální změna je možná jen na základě pečlivého a obětavého studia všech možných oborů, od matematiky po historii Afriky.
- *Vše směřuje k segregaci.* Garvey chtěl dovést svůj národ do Afriky, a tam založit jakousi černošskou Utopii. *Nation of Islam* se nechce nutně přemístit na africký kontinent. Stačilo by samostatné území ve Spojených státech, které by v ideálním případě organizace dostala od federální vlády⁶². Koexistence s bělochy totiž není možná, neboť ti nejsou schopni oprostít se od rasové nenávisti vůči lidem černé pleti. Černošský státní útvar je jedinou možností, jak uchránit Afroameričany před zhoubným vlivem bělochů, a jak důstojně a spokojeně žít. Spokojený život samozřejmě předpokládá černošské školy, radnice, černošskou podnikatelskou kulturu, podniky, atd.⁶³ Míšení bělošské a

⁶¹ Malcolm X dosáhl skvělých výsledků v protidrogové osvětě tak, že uživatele drog dovedl k poznání, že na vrcholu drogové pyramidy vždy stojí běloch z Park Avenue, a že černošští dealeri drog jenom pomáhají „modrookým ďáblům“ zmasakrovat afroamerický národ, a tedy že jsou nástroji své vlastní destrukce.

⁶² K nápadné podobnosti tohoto požadavku a snažení hlasatelů bílé nadřazenosti o segregaci černošů se vrátíme níže.

⁶³ Jinak řečeno, *community control*, tedy princip, o němž jsme psali v kapitole 3.1.

černošské rasy je naprosto vyloučeno a zakázáno, neboť vede ke „genové mongrelizaci“.

4. Teorie rozpadu – etnicita a rasa v teorii

Být černochem ve Spojených státech vždy znamenalo, a i dnes znamená mnohem více než být člověkem s černou barvou kůže. Jinými slovy, abychom mohli porozumět černošskému myšlení (nejen ve dvacátém století), musíme nejprve porozumět tomu, co to znamená být americkým černochem. Černochoy (i ostatní rasy) ve Spojených státech lze definovat ze tří různých pohledů: podle etnické příslušnosti, třídní příslušnosti a národnosti⁶⁴. Alternativní a neméně vlivný způsob definování americké identity nabízí Werner Sollors. Podle něj je identita výsledkem konfliktu mezi dvěma proměnnými, které nazývá *consent* a *descent* (též *achieved/ascribed identity*), česky asi nejlépe souhlas a dědění, či získaná a připsaná identita. Termín *consent* zahrnuje možnost lidí jako svobodných činitelů a „architektů svého osudu“⁶⁵ vybírat si vše od partnerů až po zákony. Naproti tomu termín *descent* odkazuje na lidi jako pokrevní či přirozené příjemce dědičných vlastností, závazků i nároků. Vytváření individuální identity je podle Sollorse výsledkem souhry obou vlivů, kdy například Afroameričan je strůjcem svého štěstí do té míry, do jaké dokáže internalizovat či překonat možné překážky, které před něj staví jeho *descent*. Další autoři, jako například Michael Novak či Pierre van den Berghe vidí etnicitu jako mocný sociobiologický faktor a *descent* jako klíč k formování lidského charakteru. Novak k tomu poznamenal následující: „Emoce, instinkty, paměť, představivost, city i způsoby vnímání jsou nám předávány cestami, které si nevybíráme... [a které] leží mimo moc vědomí“.⁶⁶ Podle těchto autorů je

⁶⁴ Toto dělení volně vychází z Omiho a Winanta (1994), kteří definují rasu jako „koncept, který určuje a symbolizuje společenské konflikty a zájmy prostřednictvím odkazů na různé typy lidských těl“ (s. 55).

⁶⁵ Sollors (1); s. 6.

⁶⁶ Cit. v Sollors (1); s. 21

americký tavící kotlík plný etnik, která se jednoduše odmítají roztavit anebo to jednoduše není ani možné.

Zdá se být jasné, že v této oblasti panuje z pohledu amerických černochoů značná míra pokrytectví. Na jednu stranu je živena naděje či dokonce vyhlašována nevyhnutelnost toho, že dříve či později bude jediná důležitá či dokonce existující identita identitou získanou, ale celý institut otroctví, segregace i diskriminace byl založen na identitě (násilně) připsané, tedy takové, kterou oběti diskriminace žádným způsobem nemohli změnit. Amerika je vskutku již od svého založení hrdá na to, že je zemí získané identity, sebeurčení a sebezdokonalování, zemí kde nově příchozí svou starou identitu odhazují vdál, aby na sebe vzali jinou, novou a lepší. Jak potom mohli a mohou Afroameričané pohlížet na skutečnost, že Amerika se svou kulturou vytvořila – nikoliv snad zdédila – systém segregace, tedy systém operující výhradně s připsanou identitou jako znakem odlišnosti a méněcennosti?

Někteří, jako například Talcott Parsons, vnímají méněcennost sociálního postavení jako do značné míry sebenaplňující proctví. Nařčení v tom smyslu, že černoši jsou již ze své podstaty neschopni myšlenky či úspěchu vyššího řádu, „bylo zásadním faktorem bránícím jim v příležitosti takového úspěchu dosáhnout⁶⁷“.

Obecně vzato platí, že každý pohled či přístup k etnicitě a rase klade důraz na některé klíčové proměnné, zatímco do pozadí potlačuje jiné. Samozřejmě lze přemýšlet i o tom, jaký je rozdíl mezi rasou a etnicitou, či zda je jedno podmnožinou druhého a podobně. Pro některé autory je rasa totéž co etnicita, takže lze hovořit o irské nebo italské rase, zatímco pro jiné je rasa znakem fyziognomickým, tedy kategorií odlišnou, která však může zahrnovat různá etnika (běloši – irské etnikum, italské etnikum; černoši – afričtí černoši, karibští černoši, apod.) Pro potřeby této práce se přikláním

⁶⁷ Glazer a Moynihan; s. 70

k druhé možnosti, protože je mi zcela zřejmé, že otroctví, segregace i diskriminace černochů byla založena na jejich rase, tedy fyziognomických vlastnostech, které umožňují zcela jasně identifikovat a odlišit danou skupinu od skupiny majoritní. Dále se domnívám, že pro hledání důvodů rozpadu afroamericko-židovské koalice v šedesátých letech, je důležité odlišné chápání rasy a cílů rasové emancipace na straně Židů a černochů.

Etnický pohled na rasu se poprvé objevil někdy ve dvacátých letech jako progresivní reakce na převážně biologické a sociálně-darwinistické nahlížení na rasovou otázku (více či méně rasistické, protože ve své podstatě nahlíželo na bílou rasu jako nadřazenou ostatním rasám, které údajně nejsou schopny sociálního vzestupu). Ve čtyřicátých letech se vyprofilovaly dva základní proudy: asimilacionismus a kulturní pluralismus, jejichž směřování není třeba nějak podrobně osvětlovat, protože je navýsost jasné. Teoretici etnicity (např. Robert E. Park, sociolog chicagské školy a po jistou dobu též sekretář Booker T. Washingtona) tvrdili, že rasa je sociální, a nikoliv biologickou kategorií, a je tudíž jen jedním z řady prvků formování identity etnické skupiny. Tato identita, neboli etnicita, je výsledkem procesu ovlivňovaného kulturou (náboženství, jazyk, zvyky, národnost, politická identifikace) a dědičností (to, co lidé dědí po svých předcích, plus povědomí o původu skupiny). Druhá světová válka znamenala smrt biologického nazírání na rasu, protože to byla válka antirasistická (alespoň v Evropě). Teorie etnicity se zaměřovala na migraci, kontakt kultur, začleňování či oddělování etnických minorit či na dopad etnicity na politickou sféru⁶⁸ (např. vítězný boj zastánců integrace nad segregacionalisty v Demokratické straně na konci čtyřicátých let).

Problém etnického nahlížení na rasu je ten, že je příliš pevně ukotven v etnicitě evropské. Například Židé přicházející do Ameriky na počátku 20. století z východní Evropy byli sice odlišnou etnickou skupinou než bílí

⁶⁸ Omi, Winant; s. 15

Američané a dokonce do velké míry též odlišnou skupinou než úspěšně asimilovaná první vlna židovských imigrantů z Německa a západní Evropy, ale byli to běloši. Běloši, a zvláště Židé, chtěli splynout s novou majoritní kulturou, stát se pokud možno nenápadnými, daleko od pogromů a šikany. Důležité bylo, že Židé byli vnímáni jako běloši, a to pod jednou podmínkou: budou muset přijmout za své normy dominantní etnické skupiny, tedy bílých Anglosasů. Přijetí tohoto výměnného obchodu umožnilo Židům dosáhnout úspěchů, o kterých se jiným etnickým skupinám ani nesnilo⁶⁹. Slavný americký *melting pot* byl jednobarevný: multietnický (ve smyslu bílého etnika), nikoliv však multirasový. Teorie etnicity považuje všechny černochoy za jednu etnickou skupinu, jako jsou američtí Italové nebo Irové. To je ale nesmysl, protože černoši přišli do Ameriky z nejrůznějších území Afriky, z Jamajky, Kuby, Haiti, atd. V roce 1944 byla zveřejněna studie Gunnara Myrdala *An American Dilemma*, která byla financována z peněz *Carnegie Commission*, a jejímž závěrem bylo, že asimilace černochoy je jedinou možností, pokud má Amerika zůstat tím, čím prohlašuje že je:

„Pokud Amerika bude světu skutečně demonstrovat pokrokový trend, který by umožnil integraci [čti: asimilaci; pozn. autora] černochoy do moderní demokracie, lidstvo by získalo zpět ztracenou víru – mělo by důvod věřit, že mír, pokrok, a pořádek jsou možné... Amerika si může svobodně vybrat, zda má černochoy zůstat jejím závazkem, nebo její příležitostí.“⁷⁰

Tento názor – zčásti právě díky Myrdalově vlivné studii, jež byla jedním z vrcholů etnického náhledu na rasu – zcela ovládl teoretický diskurz zabývající se černošskou otázkou, a stal se i základním paradigmatem hnutí za občanská práva pod vedením Martina Luthera Kinga do poloviny

⁶⁹ Azoulay; s. 56 – 57

⁷⁰ Cit. v Omi, Winant; s. 17

šedesátých let. Hnutí za občanská práva mělo za cíl integraci černochoů a odstranění jakékoliv institucionální a právní diskriminace. To byly z pohledu bílých liberálů i Židů angažovaných v hnutí naprosto legitimní požadavky. Směřovaly totiž k *rovnosti příležitostí* (právo volit a být volen, rovná práva při soudním jednání, atd.) prostřednictvím negativních opatření, jako např. zákonného zákazu diskriminace na základě barvy kůže. Bílý pohled na hnutí za občanská práva by se tedy dal shrnout asi takto: v New Yorku, a více méně na celém Severu, je situace v tomto ohledu poměrně dobrá, takže zbývá jen odstranit diskriminaci na Jihu, a všechno bude skvělé. Stačí jen pracovitost, rozhodnost a přizpůsobivost na straně černochoů. Jenže bělošští a židovští liberálové-stoupenci hnutí nepočítali s tím, že to, co černoši opravdu chtějí (aniž o tom zpočátku možná věděli), není rovnost příležitostí, ale *rovnost výsledků*. Z dnešního pohledu je jasné, že tento požadavek nebyl přemrštěný, protože i když s přijetím *Civil Rights Act* a *Voting Rights Act* a další legislativy na federální i státní úrovni v roce 1964 a 1965 formálně institucionální diskriminace zmizela, diskriminace neinstitutonální a strukturální zůstala stejně silná, a to na Jihu, ale částečně též na Severu. Černoši jako rasová a nikoliv čistě etnická menšina jednoduše nechtěli hrát jim přiřazenou roli „asimilované menšiny“: jednak nebyli etnickou menšinou ve smyslu Italů nebo Irů, nýbrž menšinou identifikující se radikálněji na základě rasy, jednak bylo odstranění diskriminace na základě barvy kůže pouze *formální*.

Velmi zajímavé psychologizující vysvětlení radikalizace Afroameričanů v druhé polovině šedesátých let nabízí Shelby Steele, autor vlivné knihy *The Content of Our Character: A New Vision of Race in America* (1990), v níž mimo jiné argumentuje proti *affirmative action*. Podle Steela bylo již v době postupného odumírání hnutí za občanská práva více než jasné, že pokud toto hnutí černochoům přineslo nějakou zkušenost, tak že se za každou cenu musí vyhnout „manželství rasy a moci“. To se však

nestalo, a hnutí *Black Power* tím, že toto manželství vzkřísilo, dalo opět vzniknout „utrpení, mizérii a nerovnosti“. Nedostatečná mobilita a izolace Afroameričanů jsou podle Steela důsledkem selhání společenské integrace a neschopnosti převzít osobní iniciativu ani tehdy, když jsou příležitosti dostatečné. Podle Steela bylo hnutí *Black Power* důsledkem toho, co nazývá „rasovou úzkostí“. Tato úzkost pramení z internalizace stereotypů týkajících se méněcennosti a, paradoxně, byla spuštěna nabídkou rovnosti. Konec zákonné diskriminace a segregace přinesl možnost stát se součástí „mainstreamu“ ale zároveň otevřel dveře „černošskému sebeobžalování“. Jakmile určitý jednatel zjistí, že v nové situaci již není možné používat rasu jako výmluvu pro nedostatky, začne se obávat toho, že vyjde najevo jeho osobní nedostatečnost. Poznání této obavy, kterou Steele nazývá „šok z integrace“, přivede tohoto jednotlivce zpět ke známé úzkosti vyplývající z jeho rasy. „Toto chování posiluje rasové představy bigotních bělochů, jelikož jim dává další důkazy o méněcennosti bělochů.“⁷¹

Někteří zastánci teorie etnicity, liberálové padesátých a počátku šedesátých let se později ocitli na druhé straně barikády ve skupině, kterou dnes známe jako neokonzervativce. Patří mezi ně řada významných židovských intelektuálů, od Nathana Glazera, Normana Podhoretze (spjatých s vlivným časopisem *Commentary*), až po Irvinga Kristola (zakladatele časopisu *Public Interest*), stejně jako intelektuálů protestantských a katolických, z nichž nejznámější je pravděpodobně Daniel Patrick Moynihan. Není to tak, že by vůbec nevnímali obtížnou situaci černochoů, ale 1) nové černošské požadavky se jim zdály příliš radikální a neliberální, a 2) cítili se přímo ohroženi. Podhoretz nicméně ve svém slavném eseji *My Negro Problem, and Ours* z roku 1963, v němž mimo jiné líčí své dětství v Brooklynu plné šikany ze strany poflakujících se černochoů,

⁷¹ Nancy Haggard-Gilson v Franklin a kol.; s. 183 – 187

napsal: „dnes už vím něco, co jsem jako dítě nevěděl: že moc je na mé straně, že policie pracuje pro mě a ne pro ně.“⁷²

Neokonzervativní argumentace však pro ně zůstává liberální: tvrdí, že požadavky *affirmative action* jsou ve svých důsledcích antiliberální, protože nedávají stejné příležitosti všem a tím podkopávají samotné základy liberální a meritokratické společnosti, v níž se Židům skvěle dařilo. *Affirmative action* je protiburžoazním „spiknutím“ univerzitních profesorů, médií a levičáků ve státní správě proti prověřeným buržoazním hodnotám. Levicovní liberálové, kteří ovládli nejen média, ale i vládu, „přetížili stát nákladnými programy pomoci chudým (*affirmative action, welfare*), a to je špatné a neodpustitelné⁷³. Přímým důsledkem *affirmative action* je podle neokonzervativců teorie multikulturalismu, která vůbec multikulturní není, protože podle nich zcela přehlíží Židy⁷⁴. V roce 1963 vyšla vlivná kniha *Beyond the Melting Pot* autorů Nathana Glazera a Daniela P. Moynihana, která znamenala počátek období, kdy se opět ve Spojených státech začal klást důraz na etnicitu v důsledku neúspěchu asimilacionismu a šíření univerzalistických norem, které mnozí intelektuálové považovali za nevyhnutelné s tím, že vymítí partikularistické kategorie jako je náboženství, regionalismus či třídy⁷⁵. Milton Gordon nazval očekávání těchto autorů, že urbanizace, industrializace a celková modernizace společnosti povede k potlačení etnicity „liberálním očekáváním“. V roce 1975 k tomuto liberálnímu očekávání přidali Glazer a Moynihan ve své předmluvě ke sbírce esejů *Ethnicity: Theory and Experience* další podle nich nesprávné očekávání, které nazvaly „očekáváním radikálním“, podle nás marxistickým. Podle Glazera a Moynihana se jedná o víru, že hranice mezi lidmi vystavěné na základě příslušnosti ke kmeni, jazyku či náboženství zmizí a

⁷² Cit. v Kaufman; s. 109

⁷³ Nancy Haggard-Gilson v Franklin a kol.; s. 167-170. Lemann; s. 206

⁷⁴ Více o této argumentaci viz Biale, Galchinsky a Heschel; s. 45 – 48 aj.

⁷⁵ Srov. např. Parsons, Talcott: *The Negro American*

budou nahrazeny jedinou hranicí, a to třídní⁷⁶. Glazer a jeho kolega dokazují, že ani jedno z těchto očekávání se nesplnilo, což nakonec uznal i dříve zmíněný Parsons.

Radikalizace afroamerických požadavků vedla některé Židy k tomu, aby začali vstupovat do Republikánské strany, což byla ještě na počátku 60. let věc v podstatě neslýchaná. Otázkou jaké faktory vedly židovské intelektuální elity k odklonu od spolupráce s Afroameričany se budeme blíže zabývat v následující kapitole.

⁷⁶ Někteří autoři tuto tezi dokonce dokazovali empirickými údaji, viz například Hahn a Almy, kteří zkoumali chování černošských voličů v Los Angeles v roce 1971. Jejich závěry však byly přesvědčivě vyvráceny, viz například Acock a Halley.

5. Důvody rozchodu Afroameričanů a Židů

Afroamericko-židovská koalice se nerozpadla ve vakuu, ale ruku v ruce s rostoucí radikalizací, sociální a ekonomickou autonomií a sebevědomím Afroameričanů. Mnoho bílých Američanů (a tedy i Židů) se od poloviny šedesátých let stále více domnívalo, že nikoliv King, ale Carmichael a Malcolm X jsou skutečnými představiteli Afroameričanů. V některých organizacích, například v *Student Non-violent Coordinating Committee*, se již od roku 1963 ozývaly hlasy v tom smyslu, že bílí aktivisté vykonali co bylo třeba vykonat, zasluhují poděkování, ale do chodu a vedení organizace by již neměli zasahovat anebo by měli rovnou odejít. Někteří černoši, jako například Harold Cruse v jeho eseji *The Crisis of the Negro Intellectual* z roku 1967, byli toho názoru, že Židé dusí svým postojem k černošské otázce intelektuální vývoj černé komunity a brání černým intelektuálům zaujmout „místo na slunci“. Cruse byl toho názoru, že bílá mocenská struktura brání skutečné černošské emancipaci, čehož dokladem mu byla poddanost černochoů vůči Židům a dominantní postavení Židů a bělochů obecně v hnutí za občanská práva. Když v roce 1967 na schůzce Martina Luthera Kinga s Afroameričany z hnutí za občanská práva kdosi řekl, že Židé přebírají v hnutí otěže, okřikl ho King s tím, že „nic takového se neděje. Mnoho Židů udělalo víc než kdokoliv v této místnosti, aby pomohli černochoům.“⁷⁷ Kingův hlas však již nebyl tak silný, aby jeho názor v afroamerické komunitě převládl. Mladí afroameričtí radikálové jako Cecil Moore říkali, že „každý Žid v hnutí za občanská práva je prokletě falešný“, nebo:

⁷⁷ Cit. v Adams, Bracey; s. 639

„Všichni ti Židé, co jezdí na Jih a účastní se pochodů za občanská práva – víte proč to vůbec dělají? Dělají to proto, aby se sami nestali terčem. Mají totiž špatné svědomí, protože tyjí z černošských dolarů.“⁷⁸

To stejné měl v podstatě na mysli i Baldwin když napsal, že peníze darované Židy na boj za lidská práva jsou jen vykupováním špatného svědomí, a že Židé jsou bílí Američané, kteří za křesťanský establishment odvádějí špinavou práci⁷⁹. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let vznikají na univerzitách napříč Spojenými státy katedry afroamerických studií, které jsou vesměs poměrně radikální, a které vychovávají novou generaci afroamerické inteligence. Jednu z těchto kateder zakládá v roce 1969 na Michigan University Harold Cruse. Na řadě univerzit však tento vývoj vedl k úporným bojům mezi bělošskými profesory a černošskými studenty, protože ti tvrdili, že pouze černoši mohou správně prožívat, chápat a tedy i vykládat historii černé Ameriky a své názory neváhali podpořit demonstracemi, pískáním a odchody z přednášek „nesprávných“ profesorů. Protože mnoho takových profesorů bylo židovského původu, propast mezi oběma etnickými skupinami se jen prohloubila: mnoho vysoce kvalifikovaných profesorů ztratilo práci a na jejich místa přišli sice černošští, ale akademicky mnohem hůře vybavení pedagogové, pro které hrála velkou roli ideologie. Jeden nejmenovaný černošský historik se podle Friedmana vyjádřil v tom smyslu, že „píše subjektivní historické práce, protože jeho cílem je odsoudit a kritizovat bílou Ameriku“, zatímco jiný řekl, že „pracuje na tom, abychom ovládli náš vlastní příběh“⁸⁰. Podobné boje o moc a kontrolu probíhají i na školských úřadech, odborech sociální péče a jinde, tedy všude tam, kde vzdělaní a liberální Židé často zaujímali dominantní postavení. Symptomatická byla v tomto ohledu krize, která vypukla v

⁷⁸ Dinnerstein; s. 210

⁷⁹ Baldwin (1), s. 3 a dále

⁸⁰ Friedman, s. 225

newyorském školském obvodě Ocean Hill-Brownsville po propuštění židovského učitele Freda Naumana, člena odborů, školskou radou této převážně černošské čtvrti, kde se pro řízení škol začalo využívat principu *community control*⁸¹. Lze to vnímat jako snahu o osvobození od bílého paternalismu tak, jak to požadoval Cruse.

Afroameričané se stále více zajímají o politiku v Africe, o ztracené africké kořeny černochů ve Spojených státech a o vykořisťování třetího světa, které vnímají jako paralelu vykořisťování černochů v Americe. Při svém hledání stejně trpících národů Afroameričané nevyhnutelně museli narazit na Palestince, národ bez státu, který podle jejich názoru Židé utlačují za netečného přihlížení zbytku světa (a především Ameriky). Amerika podle nich pouze přihlížela z toho důvodu, že židovská lobby v ekonomice, průmyslu a vládě tomu tak chtěla. Mnoho černochů začalo vnímat Izrael jako výspu západního imperialismu a klást rovnítka mezi sionismus a rasismus – v tomto směru samozřejmě nepomohla podpora, kterou Izrael poskytoval Jižní Africe, tedy státu praktikujícímu apartheid. Vypovídající v tomto směru je, že sociologický průzkum zabývající se antisemitismem mezi černochy zjistil, že 47 procent černochů je toho názoru, že američtí Židé jsou věrnější Izraeli než Americe. Autoři tohoto průzkumu dále zjistili, že mladí Afroameričané jsou více antisemitští než jejich rodiče a prarodiče, což autoři shledali jako alarmující⁸².

Je faktem, že Židé – domnívaje se, že pomohli zajistit černochům stejná práva a stejné příležitosti jako mají oni, a že teď je čas, aby černoši nastoupili starou známou cestu společenského vzestupu v Americe (tedy cestu tvrdé práce, šetrnosti a vzdělání) – se stále více zajímali o dění v Izraeli a s nadějí sledovali vývoj v židovském státě. Jak však bylo uvedeno výše, klasická *melting pot story* se z různých důvodů na Afroameričany

⁸¹ Více informací o tomto střetu mezi afroamerickými obyvateli a židovskými učiteli organizovanými v levicových, převážně židovských odborech viz Podair

⁸² Tsukashima a Montero, s. 152

nevztahovala. Je celkem přirozené, že černoši svou nelibost do velké míry orientovali vůči tomu, kdo tvrdil, že chce jen pomáhat, tedy Židům. Černoši cítili potřebu budovat nové koalice, což logicky znamenalo zavržení koalic starých. Dále, černoši přišli na Jihu do styku s velmi specifickou skupinou Židů ze Severu – liberálních, vzdělaných a většinou levicových. Nebyli zcela připraveni na skutečnost, že na Severu žila též velká komunita Židů, kteří byli jiní a na černochoy se dívali s velkou nedůvěrou.

Zásadním důvodem rozpadu byla domněnka Židů, že černochoům budou stačit rovné příležitosti, a ostatní přijde s postupem času samo od sebe. Černoši však rychle dospěli k přesvědčení, že rovné příležitosti nestačí, protože nikdy rovné ve skutečnosti nebudou, a že tudíž chtějí rovné výsledky. To je ovšem maximalistický požadavek, jehož splnění nelze žádným myslitelným způsobem nařídit. Rasismus a diskriminace nabraly skryté podoby: policie sice již nedohlížela na segregaci ve školách a černoši mohli žádat o pracovní postup na místa, která jim ještě před pár lety byla zapovězena. Na místo policistů však nastoupily nejrůznější testy a vstupní podmínky, které byly ve svých důsledcích neméně diskriminační – výhody přiznávaly těm, kdo mají v rukou moc, a nově přichozím nabízely jen drobty ze stolu. Bylo sice skvělé, že černocho mohl jít na večeři do nesegregované restaurace, ale bez peněz to dost dobře nešlo. Jak uvádí řada revizionistických historiků zabývajících se hnutím za občanská práva, Židé si přáli užívat výhod asimilace, aniž by na sebe vzali odpovědnost za příkoří, kterému byli vystaveni Afroameričané ve „starém“ systému rasových vztahů v Americe. Z toho důvodu Židé Afroameričany vlastně zavedli do slepé uličky, protože propagovali určitou vizi asimilace, která však byla pro většinu Afroameričanů neuskutečnitelná. Jiní Židům vyčítali, že díky svým penězům a vlivu zaujali ústřední místo v hnutí za občanská práva jen proto,

aby mohli bojovat proti antisemitismu pomocí „dálkového ovládní“ a v posledku tedy hájit pouze své vlastní, sobecké zájmy⁸³.

Židé (ale i ostatní liberálně smýšlející Američané) se od tématu občanských práv dále odklonili kvůli válce ve Vietnamu. Ta již kolem roku 1967 zcela dominovala zpravodajství médií (hlavně díky televizi) a přitahovala nejvíc pozornosti politiků. I Martin Luther King se do velké míry odklonil od občanských práv a začal se intenzivně věnovat protiválečným aktivitám. Pro normální černochoy to bylo velké zklamání: domnívali se, že v oblasti občanských práv ještě zdaleka není vyhráno, a už se pozornost Ameriky zaměřila jinam. Na liberálně-levicovou scénu v tuto dobu také vstupují noví hráči dožadující se svých práv: homosexuálové, minority jiných barev pleti, feministé a feministky, bojovníci za životní prostředí.

Dalším důvodem ústupu Židů od spolupráce s černochoy byly trendy černošské migrace. Mnoho zastánců rozšiřování občanských práv tleskalo vítězstvím hnutí na Jihu, ale již dost dobře nedokázalo zvládnout problémy vyplývající ze sociální a ekonomické integrace černochoy ve své bezprostřední blízkosti. I když byla segregace v bydlení teoreticky nelegální, prakticky existovala i nadále. Bílí majitelé nemovitostí museli podepisovat kupní smlouvy, jejich ustanovení jim výslovně zakazovaly prodat nemovitost osobě černé pleti. Kdykoliv se černoši chtěli přistěhovat do čtvrtě obývané bělochy (a je jedno, zda to byla polsko-česká čtvrť v Chicagu, kde byl rasismus velmi silný, nebo italská čtvrť v jiném městě), docházelo k rozsáhlým nepokojům, které někdy končily vážnými zraněními či dokonce smrtí. Černoši tedy logicky volili cestu nejmenšího odporu, a začali se z ghett, která praskala ve švech, stěhovat do čtvrtí obývaných Židy. S sebou bohužel přinášeli nezaměstnanost, fenomén svobodných matek a kriminalitu. Židé se nejprve snažili s černochoy žít společně, ale stále více z nich se začalo postupně stěhovat na předměstí, kopírující americký trend

⁸³ Diner, s. 158

té doby (trend v chování americké bílé střední třídy, abychom byli přesní). Židé se sice fyzicky odstěhovali, ale někteří z nich dál zůstávali majiteli nájemních domů, obchodů a restaurací. Tím byly podle mého názoru položeny základy rostoucího antisemitismu mezi černochoy, protože ti vnímali Židy jako jasné vykořisťovatele černochoů, jednotlivce s ekonomickou mocí. Nájemy po příchodu černochoů do jakékoliv čtvrti stouply (v New Yorku o 10 až 58 procent), a to i přesto, že každá takto nově vzniklá etnická čtvrť byla za chvíli doslova přeplněna⁸⁴.

Samozřejmě je velmi obtížné stanovit, kolik majitelů je skutečně židovské národnosti a kolik se skutečně chová nečestně (některé odhady říkají, že v šedesátých letech patřilo asi 30 procent obchodů v Harlemu Židům⁸⁵): Žid-vykořisťovatel se nicméně velmi rychle stal součástí černošských *urban legends* o nenasytných a nelidských Židech. V této souvislosti je však třeba si uvědomit, že Židé postupně prodávali svůj majetek v nových ghettech a na jejich místo začali přicházet Asiaté nebo Arabové. Dnešní odhady hovoří o tom, že velká většina obchodů a domů v černošských čtvrtích je v majetku právě těchto dvou skupin.

Zlomový okamžik pro afroamericko-židovskou koalici přišel v roce 1967 s Šestidenní válkou mezi Židy a Araby. Izrael, ze tří stran obklíčený arabskými armádami hrozícími útokem a zničením židovského státu, se 5. června rozhodl pro preemptivní útok. Během šesti dnů bylo po válce. Američtí Židé začali okamžitě posílat obrovské množství prostředků všem možným židovským organizacím. Izrael byl vždy symbolem životnosti židovského národa. Šestidenní válka však identifikaci s ním a jeho důležitost v očích amerických Židů znásobila. Jak napsal Norman Podhoretz, podpora Izraele se pro mnohé Židy stala „sekulárním náboženstvím“. Černoši se samozřejmě z velké většiny identifikovali s arabskými státy. SNCC publikovala na počátku války ve svém bulletinu

⁸⁴ L. D. Reddick v Dams a Bracey; s. 451

⁸⁵ Kaufman; s. 137

text, který byl silně protiizraelský a doprovázely jej antisemitské ilustrace a fotografie údajně zobrazující Sionisty střílející Araby. To organizaci stálo většinu finančních příspěvků a znamenalo její faktický konec.

Symbolem rozpadu multietnické občanskoprávní koalice byl poslední pokus o sjednocení různých proudů hnutí za občanská práva na národní úrovni, konference uspořádaná pod názvem „Conference for a New Politics“ v roce 1967 v chicagském Palmer House. Konferenci financoval Martin Peretz, židovský pedagog na Harvardu, jehož žena byla dědičkou impéria šicích strojů Singer. Peretzovi nebylo vůbec dovoleno promluvit a když mluvil Martin Luther King, černošští delegáti na něj pokřikovali „kill whitey“ a téměř jej nenechali domluvit. Peretz, King a řada jiných delegátů pak konferenci zhrzeně opustila⁸⁶. Zajímavé je v tomto ohledu podotknout, že Peretz se z liberála stal neokonezrvativcem a zastáncem hospodářské politiky Ronalda Reagana, kterého podporoval skrze předtím liberální časopis *New Republic*, jehož se stal vydavatelem i šéfredaktorem. Sám to komentoval tak, že v roce 1967 si uvědomil, že americká levice je ve skrytu duše antisemitská, a to jak mezi bělochy, tak mezi černochoy⁸⁷.

Izrael byl i předmětem další vážné politické a rasové krize o nějakých deset let později, kdy se americký velvyslanec v OSN Andrew Young (Afroameričan) tajně sešel s představitelem Organizace pro osvobození Palestiny v New Yorku i přesto, že politikou americké administrativy bylo s teroristickými organizacemi nevyjednávat. Younga tato schůzka stála místo, což většina amerických černochoů vnímala jako nespravedlnost a přímý důsledek nátlaku židovské lobby⁸⁸.

Posledním zásadním důvodem rozpadu afroamericko-židovské koalice je podle našeho názoru *affirmative action*. Její zrod symbolizuje slavný projev prezidenta Johnsona přednesený na prominentní černošské

⁸⁶ Perry, s. 58

⁸⁷ Friedman, s. 320

⁸⁸ Younga proslavila řada jeho výroků jako například ten, že i USA mají stovky a tisíce politických vězňů, stejně jako Sovětský svaz.

Howard University ve Washingtonu, D.C. těsně před schválením *Voting Rights Act*. Klíčovým sdělením Johnsonova projevu bylo, že nestačí „otevřít brány příležitosti“⁸⁹ – za účelem odstranění historických křivd je třeba jít mnohem dále⁹⁰. Jak již bylo řečeno výše, afirmativní programy jsou vším, čím meritokratická společnost není a nechce být. Černoši a zastánci těchto programů argumentovali tím, že díky nim se celá generace bílých Američanů po válce dostala na univerzitu a získala stabilní postavení ve společnosti. Ze zákonů a opatření jako byl *GI Bill* těžili jenom běloši (včetně Židů), nikdy černoši. Většina Židů to však viděla jinak.

Nejdůležitější židovské organizace začali s *affirmative action* vehementně bojovat, protože program vnímali jako přímý útok na schopnosti a výdobytky Židů: *Anti-Defamation League*, *American Jewish Committee* i *Jewish Rights Council* napadaly *affirmative action* u soudů všech stupňů, a – pokud by to bylo nutné – hodlaly spory hnát až před Nejvyšší osud. Nejznámějšími se staly případy *De Funis* a *Bakke*⁹¹. Ve věci Alana Bakkeho⁹² Nejvyšší soud v roce 1978 rozhodl, že rasa sama o sobě není přijatelným kritériem pro přijetí na školu, protože taková praxe odporuje 14. dodatku ústavy, i když rozhodnutí bylo těsné (pět soudců proti čtyřem) a poněkud ambivalentní. Řada židovských organizací včetně *American Jewish Congress* a *American Jewish Committee* soudu odeslala písemná právní vyjádření ve prospěch Bakkeho. 77 procent bělochů s rozhodnutím Nejvyššího soudu souhlasilo, zatímco 75 procent černochoů bylo proti.⁹³ Konečně je zjevné, že kvóty pro přijímání černochoů Židům příliš připomínaly kvóty stanovující například počet židovských studentů na univerzitách, které mnohde platily ještě v 50. letech 20. století. Jak řekl Nathan Glazer, jednalo

⁸⁹ Friedman, s. 310

⁹⁰ V tomto ohledu je zajímavé uvést, že opravdový rozvoj programů *affirmative action* se datuje až od doby administrativy republikánského prezidenta Nixona.

⁹¹ Dobrý přehled o tématu nabízí Herbert Hill v *Adams, Bracey*; s. 596 – 620

⁹² Bakke, jehož předci přišli do Ameriky z Norska, se hlásil na lékařskou fakultu *University of California*, ale nebyl přijat, protože 16 ze 100 dostupných míst bylo rezervováno pro příslušníky menšin.

⁹³ *Dinnerstein*; s. 216

se spíš o *Affirmative Discrimination*⁹⁴ a o popření klíčového prvku legislativy přijaté do poloviny 60. let na obranu občanských práv: tedy její „slepoty k barvě pleti“⁹⁵. Místo aby se lidé spojovali dohromady a integrovali, *affirmative action* je opět rozděluje podle etnické příslušnosti a rasy. Nakonec je třeba uvést, že jak zjistil afroamerický sociolog William Julius Wilson, *affirmative action* ve skutečnosti nepomohla těm nejvíce strádajícím Afroameričanům, ale spíše afroamerické střední třídě, protože ta byla v nejlepší pozici nové ekonomické příležitosti využít.

5.1 Antisemitismus a spolky s d'áblem

Nárůst antisemitismu mezi Afroameričany v šedesátých letech byl jedním z hlavních důvodů odklonu Židů od černošské otázky. Černoši na Jihu byli již od útlého věku indoktrinováni k tomu, aby Židy viděli jako „Kristovy vrahy“, národ neznající milosrdenství a toužící jen po moci a majetku. Booker T. Washington i W. E. B. Du Bois též zastávali stereotypní názory co se Židů týče, i když zároveň obdivně hovořili o jejich podnikatelských a asimilačních schopnostech. Židé byli ve shodě s bílými antisemity a zastánci konspiračních teorií velmi často vnímáni jako lidé tahající za nitky světových financí a politiky. Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že Afroameričané rozhodně neměli monopol na antisemitismus. Podobné názory hlásali i někteří běloši. Peklo Holocaustu vyléčilo některé černochy, jiné však nikoliv: „Co Amerika potřebuje je Hitler a co potřebuje Black Belt [černošská čtvrť] v Chicagu je zbavit se Žida vykořisťovatele,“ napsaly chicagské noviny *Dynamite*. „Jestliže židovští obchodníci v Německu jednali s německými zaměstnanci jako Blumsteins [největší

⁹⁴ Titul Glazerovy knihy zabývající se daným tématem.

⁹⁵ Cit. v Perry a White, s. 59

obchodní dům v Harlemu] jednají s obyvateli Harlemu, pak měl Hitler pravdu,⁹⁶ napsal pro změnu *The New York Age*.

Průzkum veřejného mínění v New York City v polovině 40. let ukázal, že 70 procent protestantů žijících ve městě (z nichž velká část byla černé barvy pleti) měla k Židům negativní vztah. Průzkumy veřejného mínění mezi roky 1960 a 1990 ukázaly, že to nebyla náhoda: v roce 1964 mělo antisemitské názory 47 černošských respondentů a „pouze“ 35 procent bělochů. V roce 1981 byl tento poměr ještě markantnější: dvě pětiny černochoů proti jedné pětině bělochů⁹⁷. SNCC a CORE zanikly kvůli antisemitským postojům svých představitelů, za které se nikdo v podstatě neomluvil: finanční příspěvky proto jednoduše přestaly téct. James Baldwin se pokusil v roce 1967 alespoň částečně vysvětlit situaci svým článkem v *The New York Times* nazvaným „Afroameričané jsou antisemitští protože jsou proti bělochům“, v němž napsal:

V americkém kontextu je s ohledem na černošský antisemitismus nejironičtější to, že černoši odsuzují Židy proto, že se stali bílými Američany – proto, že se v podstatě stali křesťany. Židé těží ze svého postavení v Americe, a proto musí očekávat, že jim černoši nebudou věřit.⁹⁸

Během vystoupení Malcolma X se ho jeden z posluchačů zeptal na šest milionů Židů zavražděných ve Třetí říši. Malcolm X odpověděl:

„Všichni mluví o šesti milionech Židů. Já jsem ale tuhle četl knihu, podle které bylo sto milionů z nás zavražděno do této země – sto

⁹⁶ Obě citace v Dinnerstein; s. 203

⁹⁷ tamtéž; s. 207 – 209

⁹⁸ Cit. v Franklin a kol.; s. 303

milionů. Všichni pláčou pro hrstku Židů, kteří si za to stejně mohli sami.

Ale co těch sto milionů?“⁹⁹

Židé se nevěřicně dívali na bizarní kroky černošských nacionalistů, kteří neváhali spolčit se k dosažení svých cílů se samotným ďáblem. Malcolm X se na pokyn Elijah Muhammada setkal v Atlantě se zástupci Ku Klux Klanu, pravděpodobně aby se dohodli na rozdělení teritoria. Klan neměl nic proti separatismu černošských radikálů – naopak, oddělení obou ras bylo přece také v jeho zájmu. Na setkání však byl přítomen i agent FBI. Malcolm se podle něj se zástupci Klanu rychle shodl, že „celý boj za občanská práva je dílem židovského spiknutí realizovaného nic netušícími černochy.“¹⁰⁰ Ku Klux Klan nabídl, že organizaci *Nation of Islam* sežene rozsáhlé pozemky buď v Georgii nebo v Jižní Karolíně. Malcolm o tom několik dní před svou smrtí řekl: „Vyslechl jsem jejich nabídku. Pak jsem jel do Chicaga, a řekl Elijah Muhammadovi, co nám řekli. Od toho dne už Klan nikdy nezasáhl proti hnutí Černých muslimů na Jihu. Jeremiah X [účastnil se jednání spolu s Malcolmem; pozn. autora] chodil na shromáždění Klanu... vždycky ho nechali být.“¹⁰¹

Ještě bizarnější byly plotky *Nation of Islam* s Americkou nacistickou stranou vedenou Georgem Lincolnem Rockwellem. Podle Clauda A. Clegge, životopisce Elijah Muhammada, si Rockwell a Muhammad dopisovali a viditelně našli společný *modus vivendi*. 25 června 1961 se Rockwell a asi 20 dalších členů strany v nacistických uniformách zúčastnili Malcolmova vystoupení ve Washingtonu, D.C. Výše uvedené skutečnosti potvrzuje i Peter Goldman, životopisec Malcolma X.¹⁰²

⁹⁹ Cit. v Goldman; s. 14 – 15

¹⁰⁰ Cit. v Manning Marable: *Black Fundamentalism*; publikováno v časopise *Dissent* (New York, Spring 1998).

¹⁰¹ Cit. tamtéž

¹⁰² Goldman; s. 180 – 181

Louis Farrakhan je více než úspěšným pokračovatelem antisemitské rétoriky, kterou *Nation of Islam* ve své historii proslul. Při projevu v *National Press Club* řekl, že:

„Izrael neměl v posledních 40 letech klid, a ani žádný klid mít nebude, protože mír nemůže být vybudován na nespravedlnosti, lhaní, zlodějství a podvodech, kdy Božím jménem chráníte své špinavé náboženství a zvyky...“¹⁰³

V interview pro *Chicago Sun Times* Farrakhan uvedl následující :

„Kdo kontroluje černošské umění? Kdo ovládá černošské sportovce? Kdo ovládá černošské intelektuály a politiky...? ...Když mluvím s Židy, tak mluvím s tou částí kvóra, která drží můj lid v hrsti.“¹⁰⁴

Samozřejmě, Farrakhan není jediný, kdo na Židy útočí. Udělal to i Jesse Jackson, druhá nejvýraznější afroamerická postava po smrti Martina Luthera Kinga, stejně jako další černošští lídři mimo radikální nacionalistické kruhy a velká většina vedoucích představitelů *Nation of Islam*, jako je Khalid Abdul Muhammad, který nechvalně proslul svým projevem na Kean College v New Jersey, nebo Malik Zulu Shabazz.

Vrcholem antisemitské kampaně *Nation of Islam* byla v roce 1991 publikace 334-stránkové knihy *The Secret Relationship Between Blacks and Jews*, jejímž autorem je „Oddělení výzkumu“ *Nation of Islam*. Údaje v knize obsažené podpořil například Leonard Jeffries, profesor Afroamerických studií na *City College of New York*, či Steve Cokely, černý poradce chicagského starosty, který jako první přišel s šokujícím obviněním, že Židé stříkají v nemocnicích malým černošským dětem do žil virus AIDS. Kniha, která se tváří jako vědecká publikace a má 1.275

¹⁰³ Cit. v Dinnerstein; s. 220, a Gates; s. 138

¹⁰⁴ Chicago Sun Times, 19. července 1993

poznámek pod čarou, mapuje údajné židovské texty týkající se obchodu s otroky a útlaku černochoů ve Spojených státech. Jsou to Protokoly sionských mudrců pro 20. století: stejně fantastické a stejně smyšlené. Kniha obsahuje kapitoly jako „Židé a konfederace“, „Židé a znásilňování černých žen“ apod. Kniha popisuje obchod s otroky jako především židovský podnik, a zcela ignoruje účast bělochů, Arabů a samotných afrických černochoů. Proti knize se zvedla vlna kritiky jak mezi Židy, tak mezi Afroameričany. Henry Louis Gates napsal, že Židé tvořili pouze 2 procenta obchodníků s otroky, a že počet jimi prodaných otroků byl menší než počet otroků prodaných jedinou bílou otrokářskou firmou, Franklin & Armfield¹⁰⁵. Podle kvalifikovaných odhadů je možná i Gatesovo číslo nadnesené. Davies například píše, že v roce 1830 bylo mezi 59.000 majiteli více než 20 otroků jen 23 Židů, tedy mnohem méně než jedno procento. Židovských obchodníků s otroky bylo též naprosto zanedbatelné množství, argumentuje Davies. Černí otrokáři na karibských ostrovech vlastnili řádově větší množství otroků¹⁰⁶.

Jak je vidět, antisemitismus je mezi částí černošské elity značně rozšířený. Vysvětlení tohoto jevu je obtížné, ale existuje několik hypotéz: psycholog Sidney Curtis říká, že „Židé představují snadného obětního beránka, na kterého mohou lidé v problémech projektovat své konkrétní potíže.“ Herold Orlansky tvrdí, že „útoky na Židy nepřímo slouží dvěma cílům... pomstě na běloších (Židé jsou bílí) a spojenectví s nimi (proti Židům).“¹⁰⁷ Jiní autoři se spíš klaní k ekonomickým kořenům antisemitismu mezi Afroameričany (viz kapitola 4.2).

¹⁰⁵ Dinnerstein; s. 189

¹⁰⁶ Více o židovském podílu na obchodu s otroky a otrokářství viz David O. Davies v Salzman, West; kap. 6, Adams a Bracey; část 3, a jinde.

¹⁰⁷ Cit. v Dinnerstein; s. 223

6. Závěr aneb co zůstává do nového století?

Podle sčítání lidu z roku 2000 stále žijí Afroameričané v převážně černošských komunitách: 64 procent amerických okresů má méně než 6 procent černošského obyvatelstva, zatímco v 96 okresech žije více než 50 procent černochoů. 95 z těchto okresů se nachází ve městech na Jihu, kde žije 54 procent všech černochoů¹⁰⁸. Afroameričané již podle všeho nejsou nejvýznamnější americkou menšinou – byli na této pozici nahrazeni Hispánci (statistické údaje se však liší kvůli velkému množství ilegálních přistěhovalců z Latinské a Střední Ameriky). Černocho žijící v Harlemu měl v roce 1990 nižší pravděpodobnost toho, že se dožije věku 65 let, než muž žijící v Bangladéši¹⁰⁹. Ani jedna z těchto skutečností nevěští pro Afroameričany nic dobrého: 1) ztratí doposud výsadní postavení mezi americkými menšinami, 2) život se pro černošského muže žijícího ve městě od 60. let příliš nezměnil – nezaměstnanost, alkohol a drogy jsou stále obrovským problémem. Afroamerická politika se stejně jako v šedesátých letech dělí na dva základní proudy: liberální a/nebo radikální integracionismus a nacionalismus. Afroameričané se stále nerozhodli, zda o své místo v americké společnosti bojovat na základě rasové jednoty nebo politického a kulturního pluralismu, kdy specifické vrstvy a zájmové skupiny černošské společnosti usilují o vzestup či potvrzení svého postavení ve spolupráci s odpovídajícími skupinami mezi bělochy, imigranty z Asie nebo Araby. Afrocentrismus je dnes v podstatě mrtev. V 60. letech, kdy byla tato ideologie nejvíce populární, se jednalo jen o jakýsi manýrismus, který neměl trvalejší hodnotu a hlubší kořeny kromě barevných *daishiki* a afro účesů. Afrika byla a je zmítána tak silnými vnitřními konflikty a ničena tolika problémy, že jakékoliv její být jen rétorické vzývání nezní jinak než směšně.

¹⁰⁸ United States Census Bureau (www.census.gov/population/; stránka navštívena 23. dubna 2006)

¹⁰⁹ Julius Lester v Adams a Bracey; s. 812

Afroamerické politické snažení, tak radikální během druhé poloviny 60. let, jakoby ztratilo kolem roku 1972 náboj. Afroameričané dosáhli 1) odstranění institucionálních a zákonných diskriminačních opatření, 2) rozšíření systému sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, a 3) obecně vzato rovných příležitostí. Jejich ambice byly tudíž zčásti naplněny, a v afroamerickém politickém programu se náhle objevil prázdný prostor, který však nedokázali Afroameričané až na výjimky zaplnit. Pravdou zůstává, že je snadné křičet Black Power a volat po krvavém puči proti nadvládě „modrookých d'áblů“. Mnohem obtížnější je využít mocenské páky dostupné ve standardní demokratické politice a pustit se do vleklého a často frustrujícího boje o každý jednotlivý ústupek či malé vítězství. To se podle mne Afroameričanům nepodařilo. Nedokázali proměnit institucionální a legislativní zisky 60. let v hmatatelnější a hlavně dlouhodobější zisky pro celou komunitu. Afroameričané si přidělali nové nepřátele k těm, které měli od pradávna. Rasističtí *rednecks* je neměli v lásce nikdy, ale proč bylo nutné do seznamu nepřátel přidat tak velkou část amerických Židů? Samozřejmě, Židé trpí velkým zlovykem bílé většiny považovat jakéhokoliv černého vůdce automaticky za mluvčího *všech Afroameričanů*. To je samozřejmě nesmysl. Jakmile však promluví Louis Farrakhan a ostatní afroameričtí lídři se od něj nedistancují, sémě nedůvěry je zaseto.

Afroameričané měli od počátku svého boje za občanská práva a desegregaci mocného spojence, americké Židy. Nebudeme přehánět když řekneme, že tento spojenec byl zpočátku nenahraditelný: byl bílý (tedy v podstatě integrován), disponoval potřebnými finančními prostředky, a měl jak altruistické, tak sobecké zájmy Afroameričanům v jejich snažení napomáhat. Východiska spolupráce jsem podrobněji popsal v kapitole 2, takže je zde jen stručně shrnu. Židé, kteří do Ameriky začali přicházet kolem 1. světové války, byli velmi často socialistického smýšlení anebo stoupenci reformního judaismu. Pomoc černochům považovali za svou morální

povinnost, ať už soudružskou či náboženskou. Židé si dále byli vědomi, že na místě utlačovaných černochoů by se snadno mohli ocitnout sami, jako se tomu stalo tolikrát v minulosti v tolika různých zemích světa.

Afroameričané se však se svým spojencem v druhé polovině 60. let rozešli, a to ve zlém. Domnívám se, že prvním a zásadním důvodem tohoto rozchodu byla *rozdílná historická zkušenost* obou skupin. Židé přišli do Ameriky jako svobodní běloši, a mohli se chovat jako běloši a Američané ve světských záležitostech, a jako Židé v záležitostech náboženských. Černoši takovou možnost samozřejmě neměli. Židé nebyli penalizováni za barvu své pleti, i když samozřejmě byli diskriminováni, a to i institucionálně. Černoši nebyli nikdy tak ekonomicky zajímaví pro bílé zaměstnavatele jako Židé, zčásti kvůli tomu, že obě skupiny přišli na Sever Spojených států v jiné fázi hospodářského cyklu – černoši přicházeli v době, kdy poptávka po manuálních pracovnících rapidně klesala. Židé si s sebou do Ameriky přinesli tisíciletou kulturu, jazyk, náboženství a historii. Černoši byli o svou kulturu téměř beze zbytku připraveni a přinuceni přijmout za svou kulturní směsici evropsko-africkou. Přesto Afroameričané a Židé spojili své síly v koalici bojující za občanská práva a do značné míry uspěli. Dosáhli schválení klíčových zákonů, jako byl *Civil Rights Act* nebo *Voting Rights Act*.

V roce 1966 byla černá Amerika na nohou díky volání radikálních vůdců a organizací po *Black Power, Black Pride a community control*. V roce 1967 byla židovská Amerika na nohou kvůli nebezpečí, které hrozilo Izraeli, a kvůli vítězné Šestidenní válce. To podle nás byly pro koalici obou skupin dvě naprosto převratné události. Sami o sobě by však zřejmě nestačily: rovněž se měnila každodenní situace v Americe. Židé si stále více mysleli, že černochoy již vůbec nezajímá Martin Luther King, ale jen radikálové typu Malcolma X nebo Carmichaela. Nárůst povědomí o afrických kořenech amerických černochoů a násilném zavlečení do Ameriky,

který bylo do značné míry možné připsat na vrub rozšiřujících se kateder afroamerických studií, opravdu způsobil odklon afroamerické mládeže od nenásilí směrem k radikálním požadavkům a mnohdy i k nenávisti vůči bílým (a židovským) vykořisťovatelům. Tento odklon byl též důsledkem popularity komunismu, marxismu a maoismu mezi mládeží ve Spojených státech v té době obecně. Klíčový filosofický rozkol mezi oběma skupinami nastal, když Afroameričané začali volat nikoliv po rovnosti příležitostí, ale rovnosti výsledků. To zapůsobilo jako červený šátek dokonce i na Židy do té doby liberálně a pročernošsky smýšlející a následně vyústilo v právní bitvu o *affirmative action*. Pro Afroameričany byl židovský boj proti programům *affirmative action* naprosto nepochopitelný – byla to jednoduše řečeno krutá zrada.

Zde je třeba zdůraznit, že některé afroamerické a židovské organizace nadále úspěšně spolupracují v oblastech jako je vzdělávání či monitoring bílých rasistických skupin. Součástí této liberální koalice jsou však dnes střídavě ještě bojovníci za práva jiných menšin, homosexuálů, feministky, ochránci přírody a další zájmové skupiny a myšlenkové proudy. Afroamerické organizace a Afroameričané obecně podcenili přerod podstaty politiky, který nastal právě v 70. letech – politika již není o velkých „issues“ a velkých koalicích, ale o malých, pružných, ad-hoc koalicích zaměřených na konkrétní, často jen lokální problémy. Židé takovou chybu neudělali, a proto byli a jsou i nadále úspěšní.

Rozpad koalice znamenal nárůst antisemitismu mezi Afroameričany. Antisemitismu se daří, protože lidé, kteří jsou frustrovaní z vlastního špatného postavení a ústrků, mají rádi a potřebují někoho, na koho lze svalit vinu. Toho velmi šikovně využívají lidé typu Louise Farrakhana, který dle mého názoru vděčí své popularitě z velké části právě díky své antisemitské rétorice, které se zcela nevyhýbá ani několikanásobný kandidát na

prezidenta Jesse Jackson¹¹⁰. Konec konců, Martin Luther King přesvědčil k pochodu na Washington 200.000 lidí, zatímco Farrakhan na jeho *Million Man March* v roce 1995 (týden po osvobozujícím rozsudku pro hráče amerického fotbalu O. J. Simpsona) podle nezávislých odhadů asi 400.000 lidí.

V této souvislosti je třeba zmínit, že část černošského antisemitismu není ve svém ražení „hitlerovská“, ale spíše odráží chaotické socioekonomické prostředí dnešních černochoů žijících ve velkých městech. Antisemitismus se jen z velmi malé části týká černošské střední vrstvy, která žije v klidu a blahobytu předměstí. Jak ukázaly události v brooklynské čtvrti Crown Heights v roce 1991, kdy černošský dav zabil chasidského učence v odplatě za dopravní nehodu, při níž zahynul malý černošský chlapec, antisemitismus kvete především mezi příslušníky tzv. *underclass*. Antisemitismu se mezi Afroameričany daří též proto, že rozumně uvažující vůdci se bojí nebo nepovažují za důležité reagovat na antisemitské projevy jiných vůdců včetně Farrakhana. Židé, domnívám se, fungují jako lakmusový papírek kvality sociálního a ekonomického postavení Afroameričanů ve Spojených státech.

¹¹⁰ Ten pro změnu proslul svou poznámkou o New Yorku jako o „hymietown“ i dalšími, které se následně snažil bagatelizovat.

7. Poznámky k bibliografii

Jak jsem zmínil v úvodu, nalézt literaturu týkající se zvoleného tématu v českém jazyce je prakticky nemožné, protože se jedná o téma vysoce specifické a dle mínění českých vydavatelů zřejmě nepříliš atraktivní. Proto se mé pátrání po vhodných pramenech zaměřilo na literaturu v anglickém jazyce, a to v podstatě výhradně publikovanou ve Spojených státech. V zásadě bylo využito čtyřech zdrojů odborné, beletristické a publicistické literatury: úplně prvním zdrojem byla knihovna Multikulturního centra Praha (MKC), neziskové organizace s níž několik let spolupracuji. Knihovna MKC Praha byla cenným zdrojem jak knih o Afroameričanech, tak především knih pojednávajících obecně o otázkách rasy a etnicity v americkém kontextu. Druhým zdrojem byly mé soukromé „akvizice“ v průběhu posledních tří let, během kterých jsem se danému tématu více či méně intenzivně věnoval. Třetím a dá se říci nejvýznamnějším zdrojem byla knihovna State University of New York at New Paltz, kde jsem strávil semestr v roce 2005 a nasbíral i řadu zkušeností a postřehů v diskusích se svým tamním vyučujícím americké historie. A konečně čtvrtým zdrojem byly elektronické databáze jako je JSTOR či EBSCO nabízející eseje a články z renomovaných vědeckých publikací různého zaměření. Internetové zdroje jsem až na výjimky nepoužíval.

Tematicky lze použité prameny rozdělit následovně: zaprvé se jednalo o primární literaturu (memoáry, politická prohlášení, autorské texty, román), zadruhé o sekundární literaturu, kterou lze dělit na knihy a časopisecké články týkající se jednak samotné občanskoprávní koalice mezi Židy a Afroameričany, a dále historie vztahů mezi etnickými skupinami ve Spojených státech, afroamerické historie, obecné americké historie, konkrétních historických osobností a teorií etnicity a rasy.

Co se týče konkrétních pramenů a jejich užitečnosti a poučnosti pro mou práci, rád bych je hodnotil v několika skupinách tak, jak je strukturována tato práce. Mezi díly zabývajícími se americkou historií byla nejužitečnější kniha *The Unfinished Journey* od Williama H. Chafeho, která je považována za nejlepší kompendium poválečné historie Spojených států. Pro „ideologickou“ vyrovnanost jsem nahlížel i do *A People's History of the United States* od Howarda Zinna, známého levicového historika. Obě knihy mi posloužily k tomu, abych se pohyboval co možná nejvíce v kontextu „dějinného vývoje“.

Klíčovým zdrojem pro jakoukoliv práci o Afroameričanech je Myrdalova přelomová sociologická studie, protože umožňuje nahlédnout hloubku černošské tragédie a sociální zoufalství, které posléze vedlo k občanskoprávní a rasové revoluci. Na druhou stranu je tak rozsáhlá, že s ní lze pracovat pouze velmi selektivně. Vynikající je *The Promised Land: The Great Black Migration and How It Changed America* od Nicholase Lemanna, protože je nejen skvěle podložená výzkumem, ale též dobře napsaná a staví afroamerickou migraci do širšího kontextu. Co se týče primárních textů, mezi které řadím i texty publicistické, tak asi nejdůležitějším pramenem pro pochopení vzájemného vnímání Židů a Afroameričanů byl esej Jamese Baldwina „Negroes Are Anti-Semitic Because They're Anti-White“ a částečně též „The Fire Next Time“ a na židovské straně esej Normana Podhoretze „My Negro Problem-And Ours“. Také knihy Malcolma X a Carmichaela byly v tomto ohledu velmi užitečné, zvláště s ohledem na radikalizaci Afroameričanů. „The Crisis of the Negro Intellectual“ Harolda Cruseho byl zase dobrým zdrojem pro vhled do snahy Afroameričanů o autonomii, a to nejen intelektuální.

Nejlepším zdrojem poznání o etnicitě byla kniha Wenera Sollorse *Beyond Ethnicity: Consent and Descent in American Culture*, protože nabízí ucelené a důvěryhodné vysvětlení formování etnicity i sebeinterpretace

různých etnik ve Spojených státech a hlavně s ohledem na Afroameričany zdůrazňuje nepominutelnost koncepce *descent* pro pochopení jejich minulosti i postavení ve společnosti – na rozdíl od jiných teoretiků etnicity správně uznává, že tzv. připsaná identita je pro Afroameričany nejméně stejně důležitá jako identita získaná. Dobrá argumentace v tom smyslu, že etnicita svou roli nikdy nemůže ztratit, což je v přímém rozporu s nadějemi asimilacionistů, prezentují Glazer a Moynihan. Kniha Omiho a Winanta byla zase nejlepším zdrojem informací o rase a uvažování o ní v moderní Americe.

Užitečným pramenem poznání sociální a hospodářské situace Afroameričanů mi byla kniha Lemannova a také esej *Making it in America* (Lieberson a Carter). Klíčovým pramenem informací o historii vztahu mezi Židy a Afroameričany pro mne byla Kaufmanova kniha *Broken Alliance*, kterou jsem shledal přínosnější než knihu Friedmanovu (*What Went Wrong?*), protože věnuje více prostoru poválečné době, tedy předmětu mého zájmu. Friedman také podle mého názoru příliš vyzdvihuje afroamerický radikalismus jako důvod rozpadu koalice – i když ten samozřejmě hrál roli velmi důležitou, Friedman opomíjí více započítat důvody na straně Židů (Šestidenní válka, odpor proti affirmative action) a také celospolečenský vývoj (eskalace ve Vietnamu, mírové hnutí, „skupinová práva“ jiných skupin). Odborné články na toto téma, i když bezpochyby fundované (např. Perry a White, Greenberg aj.), nemohou svým záběrem konkurovat uvedeným dvěma knihám, nabídly však některé zajímavé postřehy (např. West (2) či Wright). Nejlepším pojednáním o afroamerickém radikalismu a Malcolmovi X byly knihy Alleyneho (*Radicals against Race*) a Goldmana (*The Death and Life of Malcolm X*). Kniha Robinsonova je spíše vhodná pro obecné seznámení s tématem, ale méně už pro obeznámeného čtenáře. Wilhoitové kniha je dobrá, ale pro mé účely zaměřená trochu jiným než potřebným směrem. Co se týče *Nation of Islam*

a Farrakhana, klíčový byl spis Tsoukalise a dále kniha *The Farrakhan Factor* od Amy Alexander. Zajímavý a v mnoha ohledech objevný pohled na Farrakhana nabízí ve své knize i Henry Louis Gates, Jr., protože se jej snaží odmytizovat, nikoliv však obhajovat. Co se týče antisemitismu mezi Afroameričany, nejlepším zdrojem byla Dinnersteinova kniha *Antisemitism in America*.

8. English Summary

The Rise of African American Radicalism and the Fall of the African American-Jewish Coalition in the United States

This work aims at examining the origins of the civil rights coalition between African Americans and American Jews, its achievements and its fall following the rise of radicalism among African Americans and other historical developments in the late 1960s. It is clear that the abolition of slavery alone did not bring about social, economic and political integration of African Americans. Black codes and unwritten discriminatory customs prevented them from securing their rightful and equal place among white Americans. In order to fight racism and discrimination and support integration more effectively, African Americans started to organize in a number of organizations including the National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) and the Universal Negro Improvement Association (UNIA). However, because they lacked leadership, funding as well as organizational skills, they needed an ally and American Jews proved to be a dexterous one.

There were a number of things that African Americans and Jews shared at that time: none of the two ethnic groups had a homeland in the sense that for example Italian Americans did before World War II. African Americans recognized and understood the fact that Jews had been living in poor conditions and under a constant threat to their lives in Europe. Furthermore, they identified with the biblical story of the Jewish escape from Egypt and in their spirituals called the Ohio River, which freed slaves had to cross to escape from the South, to the Jordan River. Jews were also perceived as a great example of success through hard work, perseverance

and integration. Jews, on the other hand, saw the plight of African Americans as being similar to their experience prior to their arrival to the United States and also had to deal with frequent anti-Semitism and discrimination in education, housing and jobs, in particular as regards poor and uneducated Jewish immigrants from Eastern Europe who had started arriving in the United States at the turn of the century. (It may come as a surprise, but discrimination against Jews in housing and education disappeared only in the 1960s.) Many of the Jewish newcomers were ardent socialists and social reformers and saw blacks as partners, not competitors. This was a period of rapid unionization and Jews and blacks were often at the forefront of the labor movement, thus sowing the seeds of future cooperation between the two groups. Another development that helped the civil rights cause was that the American Left found itself in the 1950s without a worthy cause to fight for: through Roosevelt's New Deal and later the administration of President Truman, they had been able to enact a number of laws to improve working and social conditions of many working-class Americans and lay down the foundations of the future welfare state. Last but not least, African Americans became a formidable political force after the war that elected officials had to take into consideration when running for office, in particular in northern cities.

The NAACP is perhaps the best example of the African American-Jewish coalition at work. IT was founded in 1909 by a group of African American intellectuals and Jewish activists including Stephen Wise, a leading reformist rabbi. From 1914 to 1939, the NAACP was chaired by Joel E. Spingarn while his brother Arthur managed the organization's legal affairs. The NAACP fought not only in the legal field; it helped to establish and operate schools across the United States with funding from a number of Jewish businessmen including William Rosenwald of Sears & Roebuck and Herbert Lehman of Lehman Brothers. During the Great Depression, 25 to 40

percent of all black children in the South attended schools financed by Rosenwald. However, Jews did not support only the NAACP: in mid-1960s, before the rupture in the coalition, three-quarters of funding of the SNCC (Student Nonviolent Coordinating Committee), CORE (Congress of Racial Equality) and SCLC (Southern Christian Leadership Conference) came from Jewish donors. Martin Luther King reportedly even considered leaving out the word "Christian" from the name of his organization (SCLC). It was the cooperation between the two groups that was behind the victory in *Brown vs. Board of Education of Topeka, Kansas*. The coalition peaked with the Freedom Summer of 1964 and the passing of the Civil Rights Act and the Voting Rights Act in 1964 and 1965 respectively. About 70,000 whites are estimated to have taken part in Freedom Rides to the South, of which half were American Jews. Michael Schwerner and Andrew Goodman, two Jewish students murdered in 1964 in the South, became a symbol of the civil rights coalition. It is important to note in this respect that blacks in the South were in contact with very liberal Jews and after migrating to the North were surprised to learn that there are also Jews who are not so liberal.

Civil rights legislation adopted in the mid-1960s achieved the following: 1) removal of institutional and legal obstacles to social and geographical mobility; 2) extension of social security and healthcare to include blacks; and 3) equal opportunities in economic and political life. Many blacks were elected to office, including Carl Stokes, the first-ever African American mayor of a major city (Cleveland in 1967). This was unthinkable only 10 years before that. Nevertheless, significant problems persisted as the white majority succeeded in utilizing other tools to keep blacks subjugated. White Americans started establishing housing associations to prevent blacks from moving into all-white neighborhoods and banks provided mortgages to blacks only for the purchase of houses in all-black or racially mixed (or Jewish) neighborhoods. Only a small portion of

blacks managed to escape poverty and move upward to the middle class and the foundation of the black underclass as we know it today was laid down. Also other forms of discrimination survived, albeit they were implemented in modified, more subtle ways.

This led many blacks to believe that the civil rights movement as a whole was a disappointment in that it diluted black demands to be acceptable to the white majority. And because Jews were a key player in the movement, radical blacks did not hesitate to blame them for the fact that for the average black person living in a ghetto, not much had changed. What blacks wanted was not equal opportunity, but rather equal results. Many young blacks felt that it makes much more sense to identify and ally themselves with people with whom they shared the same fate, i.e. blacks in Africa and other oppressed peoples in the Third World. A new generation of black leaders emerged and gained control of many black organizations including for example Bob Moses a Stokely Carmichael of the SNCC. Other new radical leaders such as Malcolm X preached self-reliance and Islam as a way to defeat the black predicament. Their program was often anti-capitalist, anti-imperialist and pro-Third World. Many new black leaders started traveling to Africa and meeting with revolutionaries from Cuba, Vietnam and South America. Intellectual radicalization went hand in hand with radicalization on the streets of American cities where violent protests and riots were commonplace: between 1964 and 1968, there were 329 riots in 257 cities across the country, starting with the infamous Watts riot which took place only five days after the adoption of the Voting Rights Act and left dozens dead. Many of these riots targeted Jewish store-owners and businesses. When in 1966 Martin Luther King traveled to Mississippi to pay respect to James Meredith, the first black student at the University of Mississippi, he had to share the stage with Carmichael and the audience would not even let him finish his speech. In contrast, Carmichael was

cheered when he talked about Black Power. In 1967, King did not make it into the top ten of black leaders in a poll conducted among blacks in spite of being an undisputed moral authority only a few years before that. New organizations appeared, including the Black Panther Party (BPP) and the Nation of Islam (NOI), while older organizations radicalized, including SNCC and CORE. Their radicalization and growing black anti-Semitism led Jews to cease supporting them financially, which in turn led to their demise.

To understand what happened, one must go back in time and realize that there were always two major intellectual currents among African Americans: more or less radical integrationist current supported by Jews and nationalist current (exemplified in the early days by Marcus Garvey) which at times toyed with segregation. Generally speaking, the latter current for all practical purposes defeated the former in the late 1960s and this was even more so in the eyes of American Jews. Of course, there were prominent blacks such as Bayard Rustin who opposed this development and argued that afros and back-to-Africa rhetoric will only damage black interests and help no one. While the older organizations were organized hierarchically and emphasized consensual politics, the newer ones grew from grassroots and preferred revolution over evolution. James Baldwin, the well-known author, argued that it was time for blacks to take matters into their own hands, fight racism and change history. As regards integration, he wrote: "Do I really want to be integrated into a burning house?" African American nationalists believed that the majority is trying to divide them into different opposing groups (African American Republicans and Democrats, blue-collar and white-collar workers, etc.) in order to weaken them and prevent them from being united under a common black cause.

Carmichael turned the civil rights legislation which was perceived as a great success for African Americans on its head by saying that laws are always adopted for the majority as it is the majority that needs to be told

how to change its behavior toward the marginalized minority, i.e. African Americans. White Americans were not impressed by the calls for Black Power: in a *New York Times* poll, 77 percent said such calls are irreparably damaging the black cause. Simply put, the Black Power Movement was an attempt at taking self-definition of blacks from the hands of whites by way of black self-respect and self-realization. Representatives of the Black Power Movement believed that politics is a conflict of interest, not a conflict of conscience. It followed that liberal whites and Jews would abandon African Americans once their real interests were threatened. Malcolm X and others also believed that much more attention must be given to self-help (farms, cooperatives, black-owned stores, etc.) and political and economic issues by way of community control. As the Ocean Hill-Brownsville crisis showed, community control went directly against the interests of Jews as it was them who were often the welfare workers and teachers serving in black neighborhoods.

Islam played a key role in the radicalization of African Americans, chiefly thanks to three towering figures: Elijah Muhammad, Malcolm X and Louis Farrakhan. Through its elaborate, sometimes rather bizarre mythical history involving black scientists, extra-terrestrial influences and secret texts, the Nation of Islam exerts to this day great influence over millions of blacks. The myth of creation and the fact that white people are allegedly the result of an evil scientific experiment perhaps managed to boost the self-esteem of some blacks, but also alienated many Jews, and so did many anti-Semitic remarks made by representatives of the Nation of Islam as well as the fact that it met on a number of occasions with Ku Klux Klan and other white supremacist groups to discuss a possible *modus vivendi*. The Nation of Islam's ideology can be summed up as follows: African Americans can lead dignified and honest lives through Allah, education, self-improvement a set of rules governing all aspects of life from religion to dress. While anti-

Semitism among blacks is not exclusive to Black Muslims, their strain is often very stinging, ranging from accusations that Jewish doctors inject AIDS into black babies to allegations that Jews controlled the slave trade. The allegation that Jewish store-owners and real estate owners willfully exploited blacks in black neighborhoods is one of the milder ones.

In order to fully comprehend the reasons behind radicalization and breakup of the African American-Jewish alliance, one must understand what it means to be black in America. It is clear that blacks as a whole cannot be seen as a single ethnic group: some of them came involuntarily in the past on slave ships from Africa while others emigrated from the Caribbean. Consequently, those social scientists who believe that in the case of blacks, race equals ethnicity are wrong – slavery, segregation and discrimination of blacks took place based on their race, not ethnic affiliation. In agreement with Werner Sollors, I believe that ethnic identity is the function of two variables: consent and descent (achieved and ascribed identity). While achieved identity is something that blacks (and of course others) create as “architects of their fate” based on their decisions, ascribed identity is something they receive through blood ties, perception of others, etc. According to Michael Novak, ascribed identity cannot be changed based on one’s will which makes it difficult if not impossible for blacks to “melt” in the melting pot that is America as it is multiethnic, not multiracial. This was of course much easier for Jews as they are white (race) and only than Jewish (ethnicity). Others such as Talcott Parsons saw the inferior social status of blacks as a result of a self-fulfilling prophecy wherein blacks, faced with the accusations that due to their very nature, they are unable to achieve any greater success, were to a large degree prevented by these accusations and internalized feelings of inferiority and stereotypes from achieving it. This is what Shelby Steele calls “racial anxiety” which at the end feeds racial stereotypes of white bigots. Many proponents of the theory of ethnicity such

as Nathan Glazer found themselves opposing black demands and efforts to institutionalize affirmative action when it became clear that assimilationism failed and ethnicity survived as a category in spite of the “liberal expectation” that urbanization and industrialization would make it history.

The coalition of African Americans and Jews did not crumble in a vacuum but hand in hand with the growing radicalization and social and political emancipation of African Americans. Another root cause was the different historical experience of both groups: while Jews came to the United States as free (and white) people, African Americans came involuntarily as slaves. While Jews could act as white people in secular matters, they retained their Jewish identity in religious matters.

Harold Cruse wrote in his 1967 essay *The Crisis of the Negro Intellectual* that Jews are suppressing the intellectual emancipation of African Americans by patronizing them and that this must be stopped. Baldwin wrote that money donated by Jews to the civil rights cause was conscience money and that Jews are doing the white establishment’s dirty work. Others said that through the civil rights struggle, Jews tried to control anti-Semitism by remote control. Together with black radicalization, many universities started establishing Black Studies programs and filling academic posts with black teachers whose qualification often was not adequate and who claimed to be bringing to campuses historical works whose primary objective was to criticize white America and take control of the black story, not provide an objective portrayal of the past and present. Of course, it was often Jewish academics that were being replaced.

As stated above, African Americans were increasingly interested in the plight of people in Africa and elsewhere and it was only natural that they turned their attention to the Palestinians, a stateless group oppressed by Israel. The Jewish state was often perceived by African Americans as an imperialist outpost of America in the Middle East, supporter of apartheid in

South Africa and Zionism was equated to racism. Such opinions of course alienated American Jews who followed with great interest the developments in Israel. The breaking point came with the Six Day War in which Israel defeated Arab armies in a preemptive strike and during which the sympathies of African Americans were with the Arabs. The Vietnam War was another reason for the fall of the coalition as many white liberals as well as blacks such as Martin Luther King turned their attention to anti-war protests and pacifism. In addition, new groups and minorities including homosexuals, feminists, environmentalists and Asian Americans came to the forefront claiming their rights. Following the 1960s, politics was no longer about big issues but rather about small, ad-hoc coalitions fighting specific, often local problems, and African Americans were slow to understand this development. Many Jews were happy that discrimination ended but found it hard to adapt to the wave of black migration to the North, moving as a result to suburbs and thus following the exodus of whites from inner cities. However, Jews remained owners of many businesses in black neighborhoods which led blacks to see them as cowardly exploiters.

Jews for the most part did not understand what more blacks wanted: was it not true that legislation was now in place to prevent discrimination? Jews thought that it was up to blacks now to strive to improve their situation through education and hard work – this worked for Jews, why would it not work for blacks as well? A symbolic last attempt at rejuvenating the coalition was the 1967 *National Conference for a New Politics* in Chicago funded by Martin Peretz, a Harvard professor. There, black radicals took control of the proceedings and shouted “kill whitey” when King tried to speak while Peretz was not allowed to speak at all. He later became an avid supporter of Ronald Reagan and said that in 1967, he realized that the American Left is surreptitiously anti-Semitic and this is true for both whites and blacks. The last key reason for the fall of the coalition was affirmative action. Jews

argued that affirmative action was contrary to the idea of a meritocratic society and therefore the very foundations of the United States. While African Americans argued that programs such as the GI Bill helped whites get a foot in the door and that they also deserve the same opportunity, Jews disagreed. Jewish organizations such as the Anti-defamation League and the American Jewish Committee attacked affirmative action in courts and filed briefs in the well-known case of Alan Bakke (a white student) on his behalf and against affirmative action practices of the University of California. Glazer argued that affirmative action divides people based on race and ethnicity and is therefore only a return to the past.

According to the 2000 census, most African Americans still live in predominantly black neighborhoods and Hispanic Americans were to replace them soon as the largest minority in the United States. Just like in the 1960s, African Americans are divided into those favoring integration and those favoring nationalism. African Americans succeeded with the help from their Jewish allies in making Congress adopt key civil rights legislation, thereby ending centuries of institutionalized discrimination. It is not an overstatement to say that without Jewish assistance – financial, intellectual and organizational – the civil rights revolution would not take place. However, African Americans failed to transform these gains into long-term benefits for the black community as a whole. While some Jewish organizations still cooperate with their African American counterparts, the damage done by overt and covert anti-Semitism of leaders ranging from Louis Farrakhan to Jesse Jackson seems to be irreparable. However, African American anti-Semitism is not of the Hitler variety; rather, it seems to reflect the chaotic socioeconomic satiation of African Americans. It can be therefore said that Jews are a litmus test of the social wellbeing of African Americans in the United States.

8. Bibliografie

Acock, Alan C. a Halley, Robert: "Ethnic Politics and Racial Issues Reconsidered"; *Western Political Quarterly*, Vol. 28, No. 4 (12/1975).

Adams, Maurianne, Bracey, John: *Strangers & Neighbours: Relations Between Blacks and Jews in the United States*; (University of Massachusetts Press, Amherst, 1999).

Alexander, Amy: *The Farrakhan Factor*, (Grove Press, New York, 1998).

Alleyne, Brian W.: *Radicals Against Race. Black Activism and Cultural Politics*; (Berg, Oxford, 2002).

Almy, Tomothy a Hahn, Harlan: "Ethnic Politics and Racial Issues"; *Western Political Quarterly*, 24 (December 1971), s.719-30.

Baldwin, James (1): "Negroes Are Anti-Semitic Because They're Anti-White"; 24. dubna 2006
(http://www.nytimes.com/books/98/03/29/specials/baldwin-antisem.html?_r=1&oref=slogin).

Baldwin, James (2): *The Fire Next Time*; (Dell Publishing, New York, 1964).

Berkin, C., Wood, L.: *Land of Promise – A History of the United States*; (Scott, Foresman & Co., Glenview, 1987).

Biale, David, Galchinsky, Michael a Heschel, Susannah: *Insider/Outsider. American Jews and Multiculturalism*; (University of Kalifornia Press, Berkeley, 1998).

Blum, John Morton: *V Was for Victory: Politics and American Culture during World War II*; (Harcourt Brace, New York, 1976).

Bogues, Antony: *Black Heretics, Black Prophets. Radical Political Intellectuals*; (Routledge, New York, 2003).

Brodkin, Karen (1): *How Jews Became White Folks and What That Says About Race in America*; (Rutgers University Press, New Brunswick, 2000).

Brodkin, Karen (2): "On the Politics of Being Jewish in a Multiracial State"; *Anthropologica*, No. 45 (2003), s. 59-68.

Budick, Emily M.: "Blacks in the Jewish Mind: A Crisis of Liberalism"; *African American Review*, Vol. 34, No. 3 (Fall 2000), s. 521-523).

Carmichael, S., Hamilton, C.: *Black Power: The Politics of Liberation*; (New York, Random House, 1967).

Cashmore, Ellis et al.: *Dictionary of Race and Ethnic Relations*; (Routledge, New York, 1996)

Chafe, William H.: *The Unfinished Journey. America Since World War II*; (Oxford University Press, New York, 2003).

Cherry, Robert: "Middleman Minority Theories: Their Implications for Black-Jewish Relations"; *The Journal of Ethnic Studies*, Vol. 17, No. 4 (Winter 1990), s. 117-137.

Cohen, Steven M. a Liebman, Charles S.: "American Jewish Liberalism: Unravelling the Strands"; *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 61, No. 3 (Autumn 1997), s. 405-430.

Cruse, Harold: "The Crisis of the Negro Intellectual" in: Cobb, William J.: *The Essential Harold Cruse Reader*, (Palgrave, New York, 2002).

Diner, Hasia R.: *In the Almost Promised Land: American Jews and Blacks, 1915 – 1935*; (Johns Hopkins University Press, Washington, 1995).

Dinnerstein, Leonard: *Antisemitism in America*; (Oxford University Press, Oxford, 1994).

Foner, Philip S.: "Black-Jewish Relations in the Opening Years of the 20th Century"; *Phylon*, Vol. 36, No. 4, October 1975, s. 359-367.

Franklin, V. P., Grant, Nancy L., Kletnick, Herold M. a McNeil, Genna Rae (eds.): *African Americans and Jews in the 20th Century: Studies in Convergence and Conflict*, (University of Missouri Press, Columbia, 1998).

Friedman, Murray: *What Went Wrong?*; (The Free Press, New York, 1995).

Furman, Andrew: "Revisiting Literary Blacks and Jews"; *The Midwest Quarterly*, Vol. 44, No. 2 (Winter 2003), s. 131-147.

Gates, Henry Louis, Jr.: *Thirteen Ways of Looking at a Black Man*; (Vintage Books, New York, 1997).

Glazer, Nathan a Moynihan, Daniel P. (eds.): *Ethnicity: Theory and Experience*; (Harvard University Press, Cambridge, 1975).

Goldman, Peter: *The Death and Life of Malcolm X*; (University of Illinois Press, Urbana, 1979).

Greeley, Andrew M.: "Political Participation Among Ethnic Groups in the United States"; *The American Journal of Sociology*, Vol. 80, No. 1 (July 1974), s. 170-204.

Greenberg, Cheryl: „Reviewing and Renewing the Black-Jewish Alliance: Political Bonds and Mutual Interests“; *Jewish Currents*, January 2005.

Gubar, Susan: *White Skin, Black Face in American Culture*; (Oxford University Press, New York, 1997).

Kaufman, Jonathan: *Broken Alliance*; (Touchstone Books, New York, 1995).

Kelley, Robin D. G.: *Race Rebels. Culture, Politics and the Black Working Class*; (The Free Press, New York, 1996).

Lee, Jennifer: “From Civil Relations to Racial Conflict: Merchant-Customer Interactions in Urban America”; *American Sociological Review*, Vol. 67, No. 1 (February 2002), s. 77-98.

Lemann, Nicholas: *The Promised Land: The Great Black Migration and How it Changed America*; (Alfred A. Knopf, New York, 1991).

Lieberson, Stanley a Carter, Donna K.: “Making it in America: Differences Between Eminent Blacks and White Ethnic Groups”; *American Sociological Review*, Vol. 44, No. 3 (June 1979), s. 347-366.

Lipset, Seymour Martin: *American Exceptionalism*; (W. W. Norton, New York, 1997).

Little, Malcolm a Haley, Alex: *The Autobiography of Malcolm X*; (Grove Press, New York, 1966).

Lott, Eric: “Cornel West in the Hour of Chaos: Culture and Politics in Race Matters”; *Social Text*, No. 40, Autumn 1994, s. 39-50.

Malamud, Bernard: *The Tenants*; (Farrar, Strauss and Giroux, New York, 1971).

Manchester, William: *The Glory and the Dream: A Narrative History of America 1932 – 1972*; (Little, Brown & Company, Boston, 1974).

Massey, Douglas S., Denton, Nancy A.: *American Apartheid. Segregation and the Making of the Underclass*; (The Free Press, New York, 1996).

Meyer, Adam: “Not Entirely Strange, But not Entirely Friendly Either. Images of Jews in African American Passing Novels Through the Harlem Renaissance”; *African American Review*, Vol. 38, No. 3 (Fall 2004), s. 441-450.

Myrdal, Gunnar: *An American Dilemma: The Negro Problem and American Democracy*; (Harper and Row, New York, 1972).

Newton, Adam Zachary: *Facing Black and Jew. Literature as Public Space in 20th Century America*; (Cambridge University Press, New York, 1999).

Omi, Michael a Winant, Howard: *Racial Formation in the United States from the 1960s to the 1990s*; (Routledge, New York, 1994).

Perry, Huey L. a White, Ruth B.: "The Post-Civil War Transformation of the Relationship between Blacks and Jews in the United States"; *Phylon*, Vol. 47, No. 1 (1Q 1986), s. 51-60.

Podair, Jerald E.: "The Ocean Hill-Brownsville Crisis: New York's Antigone"; paper presented at the Conference on New York City History, October 5 - 7, 2001; (<http://www.gothamcenter.org/festival/2001/confpapers/podair.pdf>; stránka navštívena 12. června 2006).

Podhoretz, Norman: "My Negro Problem-And Ours"; *Commentary*, February 1963, s. 93-101.

Radhakrishnan, R.: "Culture as Common Ground: Ethnicity and Beyond"; *MELUS*, Vol. 14, No. 2, Summer 1987, s. 5-19

Reed, Adolph Jr.: *Stirrings in the Jug. Black Politics in the Post-segregation Era*; (University of Minnesota Press, Minneapolis, 1999).

Robinson, Cedric J.: *Black Movements in America*; (Routledge, New York, 1997).

Roediger, David R. (ed.): *Black on White*; (Schocken Books, New York, 1998).

Salzman, Jack, West, Cornel: *Struggles in the Promised Land*; (Oxford University Press, New York, 1997).

Sollors, Werner (1): *Beyond Ethnicity. Consent and Descent in American Culture*; (Oxford University Press, New York, 1986).

Sollors, Werner (ed.) (2): *Theories of Ethnicity: A Classical Reader*; (New York University Press, New York, 1996).

Tevet, Shabtai a Shakak, Israel: "Jews and Blacks"; *Journal of Palestine Studies*, Vol. 6, No. 2 (Winter 1977), s. 155-160.

Tsoukalis, Steven: *The Nation of Islam: Understanding Black Muslims*; (P&R Publishing, Phillipsburg, 2001).

Tsukashima, Ronald T. a Montero, Darrel: "The Contact Hypothesis: Social and Economic Contact and Generational Changes in the Study of Black Anti-Semitism"; *Social Forces*, Vol. 55, No. 1 (September 1976), s. 149-165.

West, Cornel (1): *Race Matters*; (Beacon, Boston, 1993).

West, Cornel (2): "The Paradox of the Afro-American Rebellion"; *Social Text*, No. 9/10, Spring-Summer 1984, s. 44-58.

Wilhoit, Francis M.: *The Politics of Massive Resistance*; (George Braziller, New York, 1973).

Wilson, Thomas C.: "Cohort and Prejudice: Whites' Attitudes Toward Blacks, Hispanics, Jews and Asians"; *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 60, No. 2 (Summer 1996), s. 253-274.

Wright, Giles R.: "Bridges and Boundaries: African Americans and American Jews"; *The Journal of American History*, Vol. 82, No. 1 (June 1995), s. 148-153).

Wolfenstein, Eugene Victor: *The Victims of Democracy: Malcolm X and the Black Revolution*; (Free Association Books, London, 1993).

Zinn, Howard: *A People's History of the United States*; (Harper Perennial, New York, 1997).